

"ในโอบล้อมแห่งหิมาลัย...ซึ่งใจศรัทธาธรรม...ตามรอยทิเบต"

เรณู ฤทธิราช

บทคัดย่อ

ตามความเชื่อของชาวฮินดูนั้น หุบเขาสูงหรือเทือกเขาถือเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์เพราะเชื่อว่ามีเทพเจ้าสิงสถิตย์อยู่ที่นั่น เมื่ออากาศบนเขาสูงเยือกเย็นจัด กลายเป็นหิมะสีขาวโพลน จนถึงช่วงเวลาละลายเป็นน้ำ ไหลเรื่อยมาสู่แผ่นดินเบื้องล่าง จึงกลายเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ตามไปด้วย ดังเช่นต้นน้ำ “คงโคตริ” บนเทือกเขาหิมาลัยได้หลอมละลายกลายเป็นแม่น้ำคงคา ในเมืองวราณาสีซึ่งคนไทยเรียกว่า เมืองพาราณสี เป็นสายน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งชาวฮินดูได้นำร่างของผู้วายชนม์ไปเผาและลอยอังคาร เพื่อให้วิญญาณได้ไปเฝ้าพระศิวะบนสรวงสวรรค์ นับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของพวกเขา ทั้งนี้เชื่อว่าเทือกเขาหิมาลัยมีความสำคัญมากต่อดินแดนที่อยู่ใกล้ชิด ติดกับดินแดนสูงแห่งนี้ เช่น อินเดีย เนปาล ภูฏานและทิเบต หรือมีคำเรียกขานอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น “ดินแดนในโอบล้อมของเทือกเขาหิมาลัย”

ชาวทิเบตซึ่งครั้งหนึ่งเคยมีดินแดนที่กว้างใหญ่ มีประมุขซึ่งปกครองทั้งทางโลกและทางธรรม คือองค์ดาไล ลามะ สร้างสันติสุขในการดำเนินชีวิตที่สมถะ เรียบง่าย สันโดษ ตั้งมั่นในศรัทธาธรรม แต่แล้วเหตุการณ์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงเกิดขึ้นจากจีนที่เข้ายึดครองทิเบต และทำลายศาสนาโดยอ้างว่าเป็นการปฏิวัติทางวัฒนธรรม เพราะศาสนาเป็นเครื่องจูงใจให้สังคมเจริญรุดหน้า จึงต้องทำลายวัดวาอารามและศาสนสถาน องค์ดาไลลามะต้องอพยพมาอยู่ที่เมืองธรรมศาลาประเทศอินเดีย ส่วนชาวทิเบตที่ยังคงอาศัยอยู่ก็ต้องกลายเป็นพลเมืองชั้นสองในดินแดนของตนเอง ชาวทิเบตจำนวนหนึ่งได้อพยพย้ายถิ่นไปอยู่ในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเนปาล ภูฏาน โดยเฉพาะอินเดียซึ่งทุกวันนี้มีชาวทิเบตอาศัยอยู่เกินแสนคนแล้วและไม่ว่าชาวทิเบตจะอพยพย้ายถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ ณ ที่แห่งใดก็ตาม พวกเขาก็ยังยึดมั่นในการแต่งกายธรรมเนียมประเพณี ที่ล้วนแต่มีที่มาจากศรัทธาอันแน่นแฟ้นต่อพุทธศาสนานิกายวัชรยานอย่างมั่นคงซึ่งปรากฏชัดเจนจากสิ่งที่ผู้เขียนได้ประสบพบเห็นจากการจาริกแสวงบุญ ในอินเดียและเนปาลซึ่งถึงแม้จะมีได้เกิดขึ้นในดินแดนของทิเบตโดยตรง แต่ก็ปรากฏให้เห็นและสัมผัสได้อย่างน่าซาบซึ้งใจ ในดินแดนแห่งโอบล้อมของเทือกเขาหิมาลัย อันศักดิ์สิทธิ์

Abstract

According to the Hinduism, people believed that the mountains is sacred by the Gods belonging especially the highest mountain like Himalaya. When the snow had melt, it flow to the land, became sacred river like Gangese river in India, which the relics of the dead was floated along the river to meet the supreme god (Shiva) in the heaven. It revealed the outstanding of the Himalayan mountain that spread to the neighbour country like India Nepal Bhutan and Tibet which was called "The land in the arm of Himalayan mountain."

The Tibetan people once had very huge area of their land which was ruled by their priest king called Dalai Lama. At that time every thing and lives was happy and calm by the Buddhism religion. But China had attacked Tibet by the excuse to free Tibet for peaceful liberation and destroyed culture and religion, so Dalai Lama and some part of Tibetan people escaped to Dhamasala in India. The left of Tibetan people in their land must endure to the suffering that caused by China. Some amount of Tibetan people escaped to Nepal Bhutan or India. Especially India, there were big amount of Tibetan people about 100,000 lived in many cities in India. However they lived in which country, the Tibetan people was very honest and stable clinged to their costume, tradition which influenced directly from Buddhism which revealed by the appearance in my experience of Buddhism tour in India and Nepal. Even it was not happened throughly in Tibet but it was so-called the land in the arm of Himalayan mountain.

ย้อนอดีตไปในช่วงเวลาหนึ่งของชีวิตขณะที่ผู้เขียนกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันศิลปะซึ่งตั้งอยู่บนถนนตรีเพชรใกล้ตลาดพาหุรัด กรุงเทพฯ เป็นแหล่งที่มีสินค้าต่างๆ จำหน่ายมากมายรวมทั้งผู้คนแต่งกายผิดแปลกไปจากคนไทยนั่งชายลูกประคำ หินสี และสินค้าที่ถูกใจบรรดานักเรียนศิลปะ ดึงดูดให้พวกเราเข้าไปเยี่ยมชมอยู่บ่อยครั้งจนได้ยินผู้คนรอบข้างเรียกขานว่า “ชาวทิเบต” ผู้เขียนมองดูหน้าตาที่คล้ายชาวจีนหรือชาววัง แต่การแต่งกายดูแตกต่างแฝงความน่าสนใจ ใครรู้ว่าชาวทิเบตเป็นใคร มาจากไหนเป็นคนจีนพวกหนึ่งหรืออาศัยอยู่ในส่วนใดของโลก และเหตุใดพวกเขาจึงรู้สึกกลับมีลักษณะเป็นตัวของตัวเองทั้งๆ ที่ได้อพยพย้ายถิ่นและทำมาหากินอยู่ในแผ่นดินไทยแห่งนี้ ความประทับใจในเรื่องราวของทิเบตจึงเริ่มหยั่งรากลงในจิตใจของผู้เขียนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แม้จะรู้มาบ้างว่าทิเบตนั้นอยู่ทางไกลนัก เป็นดินแดนแห่งความเร้นลับน่าพิศวง บ้างก็ว่าเป็นขอบฟ้าที่เลื่อนหายหรือแห้งกริส้าง บางคนแย้งว่าแห้งกริส้างไม่มีอยู่จริงเป็นเพียงคำรำลือเท่านั้น แต่สิ่งที่จริงยิ่งกว่าคือ ความผูกพันของผู้เขียนที่แม้เพียงแต่ได้สัมผัสทิเบตผ่านตัวอักษรและภาพถ่ายในหนังสือหรือข่าวสารต่างๆ จะรู้สึกเหมือนเป็นดินแดนที่ไผ่ผืนถึง เมื่อเห็นสิ่งใดที่เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับทิเบตก็อดไม่ได้ที่หยิบมาอ่านหรือศึกษา จนเกิดจินตนาการว่าสักวันหนึ่งตนเองคงจะมีโอกาสไปเยี่ยมเยือนดินแดนหลังคาโลกแห่งนี้ให้ได้เพื่อพิสูจน์ว่าคำรำลือเล่าขานเกี่ยวกับทิเบตนั้นเป็นความจริงสักเพียงใด โดยเริ่มเตรียมพร้อมจากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของทิเบตให้เข้าใจไว้มาก่อนเป็นเบื้องต้น

ทิเบตหรือทิเบตในภาษาโบราณนั้น เคยเป็นท้องทะเลมาก่อนแต่เมื่อผืนโลกเกิดการพลิกเคลื่อนตัวเมื่อประมาณกว่า 4 ล้านปีนั้น ดินแดนซึ่งเคยเป็นจุดต่ำที่สุดจึงกลายมาเป็นจุดสูงสุดจนได้รับการเรียกขานว่าดินแดนหลังคาโลกและเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสำคัญหลายสายในทวีปเอเชีย ทั้งแม่น้ำโขง แม่น้ำชี พรหมบุตรและสาละวิน จึงอาจเป็นไปได้ว่าการคมนาคมทางน้ำอาจเป็นสิ่งเชื่อมโยงศิลปะวัฒนธรรมและศาสนาของชาวทิเบตให้เผยแผ่ไปยังดินแดนที่อยู่ริมแม่น้ำเหล่านี้ได้ส่วนหนึ่ง

ครั้งหนึ่งนั้นทิเบตเคยมีภาษา วัฒนธรรม ศาสนา และที่สำคัญคือมีประมุขซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำทางด้านศาสนาและการเมือง คือ องค์ดาไลลามะ (บางทีเรียกว่า “ทะไลลามะ”) ซึ่งคำว่า “ดาไล (Dalai)” เป็นภาษามองโกลีเยแปลว่ามหาสมุทร “ลามะ” เป็นภาษาทิเบตคำว่า “ลา (la)” หมายถึงประเสริฐ ดีเลิศ “มะ (ma)” คือมารดา เมื่อนำมารวมกันจึงเปรียบเสมือนครูผู้มีความเมตตา กรุณา ยิ่งใหญ่ดั่งมารดาผู้ประเสริฐตามความเชื่อของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ชาวทิเบตมีศรัทธาอันมั่นคงจนอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของประชากรที่ไม่เติบโตในอัตราที่ควรจะเป็น ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ชาวทิเบตละทิ้งความสุขทางโลกบวชเป็นพระไปกว่าครึ่ง พวกเขาพอใจที่จะดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม ยึดมั่นในพุทธศาสนา ไม่สนใจเรื่องราวอื่นๆ ที่เกิดขึ้นพันแนวเทือกเขาหิมาลัย แม้ทิเบตจะเคยมีอาณาจักรอันกว้างใหญ่ แต่กลับกลายเป็นประเทศลี้ภัย ปิดกั้นตัวเองจากโลกภายนอกจนเปรียบเสมือนดินแดนต้องห้าม อีกทางหนึ่งก็ยิ่งทำให้มีผู้ใฝ่ใจ ใครจะค้นหาศึกษาให้ลึกซึ้งมากขึ้นๆ รวมทั้งผู้เขียนด้วย

ความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของทิเบตกับจีน เนื่องจากจีนถือว่าทิเบตเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนมังกร ด้วยความหวาดกลัวว่าทิเบตอาจตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกเช่นเดียวกับหลายๆ ประเทศในช่วงเวลานั้น ทางกรจีนจึงได้เริ่มต้นส่งทหารเข้าสู่ทิเบตอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1950 โดยอ้างว่าเป็นการ “ปลดปล่อยทิเบตอย่างสันติ (Peaceful Liberation)” โดยกองทัพคอมมิวนิสต์ได้รุกรานเข้าไปจนถึงกรุงลาซา การเข้ามาของทหารและประชากรชาวจีนที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำให้เกิดการขาดแคลนอาหาร วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงทำให้เหตุการณ์ไม่สงบบ่อยครั้ง ท้ายสุดมีผู้คนกว่า 1.2 ล้านคนเสียชีวิต เหตุการณ์รุนแรงขึ้นจนถึงเดือนมีนาคมปี ค.ศ. 1959 องค์ดาไลลามะที่ 14 จึงเสด็จลี้ภัยไปประทับอยู่ที่เมืองธรรมศาลา (Dharmasala) ประเทศอินเดียจนถึงทุกวันนี้

ต่อมาเกิดการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ทิเบตถูกผลกระทบอย่างรุนแรงไม่ต่างจากเมืองอื่นๆ ในจีน ทำให้ประเพณี ศาสนา วัดและวิถีชีวิตต่างๆ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ จีนได้รวมเอาทิเบตซึ่งเคยยิ่งใหญ่เกือบเท่ายุโรปไว้เป็นส่วนหนึ่งของแดนมังกรในปัจจุบันชาวทิเบตกว่า 2.7 ล้านคน กลายเป็นชนกลุ่มน้อยในแผ่นดินของตนเอง เมื่อเทียบกับจำนวนของชาวจีนที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกรากจากการสนับสนุนของรัฐบาลและในช่วงเวลาจนถึงฤดูหนาวจะมีชาวทิเบตบางส่วนยอมเสี่ยงตายเดินข้ามเทือกเขาหิมาลัยหลบหนีผ่านไปทางเนปาลก่อนที่จะลี้ภัยไปทางอินเดียเพื่อรวมตัวกับชุมชนพลัดถิ่นที่ธรรมศาลา (Dharmasala) อันเป็นที่ประทับขององค์ดาไลลามะ ส่วนชาวทิเบตที่ยังเหลืออยู่ ก็ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและผันแปรทางการเมืองเศรษฐกิจ รวมทั้งศาสนาอย่างไม่อาจเลี่ยงได้ มีวัดกว่าหลายหมื่นแห่งทั่วดินแดนทิเบตถูกทำลายไปกลายเป็นความเจริญของโลกแห่งวัตถุ ทั้งถนนหนทาง ร้านอาหาร ดิเก้นสมัย และวัฒนธรรมของตะวันตกเข้ามาแทนที่ จนมีคำกล่าวว่า อารยธรรมเก่าแก่ของทิเบตจะถูกกลืนเลือน กลืนหายไปกับการเข้ามาของวัฒนธรรมจีน แต่นั่นก็อาจยากเห็นวัฒนธรรมประเพณีทิเบตแท้ๆ ก็ต้องไปหาดูแถบเทือกเขาหิมาลัย อย่างลาดักหรือภูฏาน

สิ่งที่กล่าวมาเรื่องอย่างย่อนั้น เป็นภูมิหลังของทิเบตซึ่งจะเชื่อมโยงและสร้างความเข้าใจเมื่อผู้เขียนเล่าเรื่องราวที่ได้ประสบพบเห็น แม้ว่าจะมิได้เกิดขึ้นในทิเบตก็ตามเพราะเมื่อผู้คนได้อพยพย้ายถิ่นไปยังดินแดนใกล้เคียงในแถบเทือกเขาหิมาลัย เช่น อินเดีย เนปาล พวกเขานำเอาวัฒนธรรม ประเพณีและศิลปะซึ่งตอบสนองศรัทธาทางศาสนาของชาวทิเบตไปเผยแผ่อย่างน่ายกย่อง ชื่นชมเฉพาะในอินเดียเท่านั้น ทุกวันนี้มีชาวทิเบตลี้ภัยไปอยู่แล้วเกินแสนคน ส่งผลให้ผู้ที่ไปเยี่ยมเยือนอินเดียในปัจจุบันมีโอกาสได้พบเห็นและซาบซึ้งกับศิลปะวัฒนธรรม รวมทั้งศรัทธาในพุทธศาสนา มหายาน ของชาวทิเบต ด้วยความรู้สึกชื่นชมในความกล้าหาญ และตั้งมั่นในศรัทธาธรรมของการดำรงชีวิตท่ามกลางความไม่แน่นอน เพราะทิเบตกำลังใกล้จะถูกกลืนเลือนกลืนหายไปกับความเจริญ แต่ยังพยายามยืนหยัดอยู่ได้ด้วยดีด้วยความกล้าหาญ และความหวังอันเกิดจากความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง

ผู้เขียนได้มีโอกาสไปจาริกแสวงบุญในอินเดียและเนปาลที่ชาวไทยเรียกกันว่า “แดนพุทธภูมิ” ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2550 ร่วมกับกลุ่มญาติธรรมจากจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีเป้าหมายในการแสวงบุญไปยังพุทธสังเวชนียสถาน 4 แห่ง คือ ดินแดนประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนาและปรินิพพาน รวมทั้งได้เดินทางไปยังรัฐสิกขิม ซึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางเทือกเขาหิมาลัย พวกเราได้ผ่านไปยังเมืองต่างๆ โดยมีได้เริ่มต้นจากสถานที่ประสูติจนถึงปรินิพพาน หากแต่การเดินทางจะดำเนินไปตามลำดับที่กลุ่มได้วางแผนไว้ ไม่ว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรแม้ว่าเราจะเริ่มต้นหรือผ่านไปยังหลายเมืองก็ตาม มักจะได้พบเห็นการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนจิตใจปะชองชาวทิเบตจนทำให้ทวนระลึกถึงความประทับใจดินแดนลึกลับแห่งนี้แต่หนหลัง ยิ่งผสานด้วยความสุขความประทับใจและปลื้มปิติอย่างที่สุด

กลุ่มของพวกเราเดินทางจากกรุงเทพฯสู่โกลกัตตา (ในอดีตชื่อกัลกัตตา) แล้วขึ้นรถไฟไปสู่มืองนิวจัลไปกูรีหรือสิลิกูรี จากนั้นจึงเดินทางด้วยรถยนต์ไปสู่มืองแกงต็อกเป็นระยะทาง 81 กิโลเมตร เมืองนี้มีความสำคัญเพราะเป็นเมืองหลวงของรัฐสิกขิมหรือแคว้นสิกขิม ซึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางเทือกเขาหิมาลัย มีพรมแดนติดกับทิเบต ในช่วงเวลาก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 18 ประชากรส่วนใหญ่ในรัฐสิกขิม เป็นชาวมองโกลเผ่าเลปจาที่อพยพมาจากทิเบตตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 9 โดยมีกษัตริย์รุ่นแรกๆ เป็นชนเผ่าหมักยาล ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากพวกหมักยาลในทิเบต จากนั้นในปี ค.ศ. 1700 อังกฤษยกกองทัพมารุกรานสิกขิม ชื่อกยาล (กษัตริย์) จึงเสด็จลี้ภัยไปอยู่ที่อื่นเป็นการชั่วคราว

ช่วงต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 19 บริษัท อีสต์ อินเดียเข้ามาใช้บริเวณแถบภูเขาหิมาลัยเป็นเส้นทางผ่านเข้าไปทำการค้ากับทิเบต ส่วนในปี ค.ศ. 1814 อังกฤษทำสงครามกับเนปาล แคว้นสิกขิมช่วยเหลือนอังกฤษ ฝ่ายอังกฤษจึงมอบเขตที่ดินซึ่งอุดมสมบูรณ์ในเนปาลตอบแทนแก่สิกขิม หากแต่ในภายหลังอังกฤษก็ยึดดิน ทำให้ความสัมพันธ์ของสิกขิมและอังกฤษไม่ราบรื่น หลังจากช่วงเวลาในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้มีชาวเนปาลอพยพเข้ามาอยู่ในแคว้นสิกขิมมากขึ้น จนกลายเป็นประชากรประมาณร้อยละ 75 ของจำนวนทั้งหมด

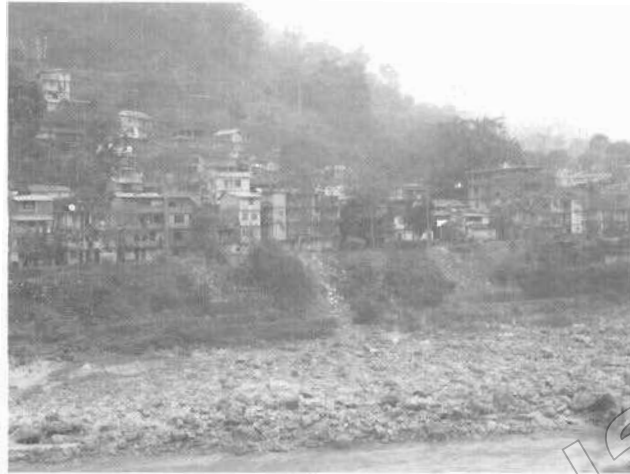
หลังจากได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้ว รัฐบาลอินเดียได้ทำข้อตกลงกับช็อกยาลว่า สิกขิมรวมตัวกับสหภาพอินเดียในระดับหนึ่งเท่านั้น เมื่อถึงปี ค.ศ. 1975 รัฐสภาของสิกขิมได้ออกเสียงลงมติให้รวมเข้ากับอินเดียอย่างเต็มตัว ยกเลิกสถาบันกษัตริย์ ดังนั้นสิกขิมจึงมีฐานะเป็นเพียงรัฐหนึ่งของอินเดีย ส่วนในปัจจุบันมีคำร่ำลือถึงความสวยงามของสิกขิมว่าเป็นดินแดนแห่งป่าเขา ดอกไม้และกล้วยไม้ป่ามากมายหลายร้อยชนิด

ระยะทางจากเมืองนิวจัลไปกูรีถึงเมืองแกงต็อกนั้นไม่ไกล แต่มีความลดเลี้ยวเคี้ยวคดน่าหวาดเสียวมากรวมทั้งสภาพของถนนไม่ราบเรียบเท่าที่ควร ทำให้การถ่ายภาพไม่ได้ออกมาดีนัก ขณะเมื่อรถแล่นผ่านเราจะเห็นทิวทัศน์ที่สวยงาม เนื่องจากมีภูเขาสูงแม่น้ำที่ไหลผ่านแก่งหิน ก่อนหินถูกขัดสีจนรูปทรงกลมเกลี้ยงได้สะพานยาวที่ลี้จ้งทอดข้ามแม่น้ำสายใหญ่ นำอัศจรรย์ใจกับการก่อสร้างสะพานที่มีความยาวมากเช่นนี้ เพราะส่วนใหญ่อาคารก่อสร้างในอินเดียไม่ว่าจะเป็นถนน สะพาน หรือตึกรามบ้านช่องก็ตาม มักใช้แรงงานคนเป็นหลัก ไม่ได้พึ่งพาเทคโนโลยีมากนัก

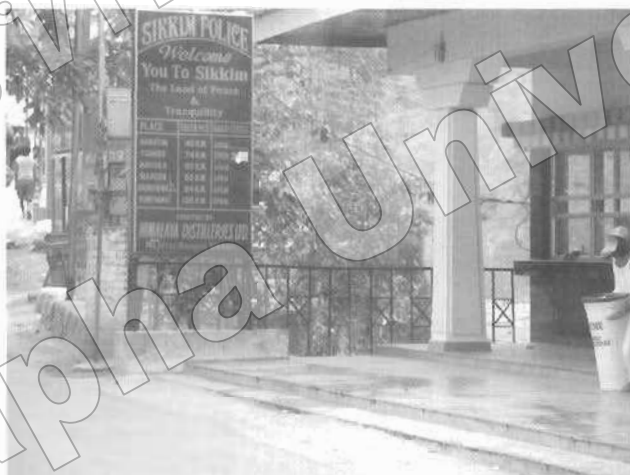

▲ สะพานยาว ทอดข้ามแม่น้ำสายใหญ่ เมืองหลังเป็นภูเขาสูง

นอกจากทิวทัศน์ของภูเขาและแม่น้ำ อันสวยงามแล้ว ภาพของตึกและอาคารสูง สีสันสดใส ท่ามกลางภูเขาสูงน่าประทับใจ มองดูคล้ายเมืองตุ๊กตาในความฝันของเด็ก มิใช่ภาพแห่งความเป็นจริง สันนิษฐานว่าคงเป็นการก่อสร้างที่มาจากชาวอังกฤษในอดีต เพราะสิกขิมเป็นรัฐในที่สูงมีอากาศหนาวเย็น เหมาะแก่การพักผ่อนและตากอากาศอย่างมาก จึงได้มีการสร้างวิลล่า โรงแรมตลอดจนโรงเรียนของคริสเตียนขึ้นอย่างมากมาย จนมีผู้ปกครองซึ่งมีอันจะกินจำนวนมาก แม้ในเมืองไทยก็ตามนิยมส่งบุตรหลานมาเรียนที่สิกขิม หรือดาร์จีลิง เพื่อฝึกฝนภาษาอังกฤษและระเบียบวินัยการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ในโรงเรียนประจำเท่ากับการเตรียมความพร้อมที่จะไปศึกษาต่อยังประเทศทางตะวันตกต่อไปในอนาคตไว้ล่วงหน้า

หลังจากที่รถแล่นมาถึงสถานีตำรวจเพื่อทำการตรวจพาสปอร์ตของพวกเรา เพื่อขอใบอนุญาตท่องเที่ยวในรัฐสิกขิม ต้องใช้เวลาานพอสมควร รถจึงได้พาพวกเรามาจอดรอที่ตลาดแห่งหนึ่ง เพราะการจะเข้าสู่สิกขิมนั้นจำเป็นต้องขออนุญาตพิเศษ ที่เรียกว่า Inner Line Permit (ILP) โดยสถานทูตจะประทับตราว่า "Valid for 15 day in all open areas in Sikkim" แต่เมื่อมาถึงที่นี่แล้วเจ้าหน้าที่จะดูวีซ่าที่ขอและระบุว่า จะเข้าสู่สิกขิม กรอกข้อมูลลงสมุดบันทึกไว้เมื่อเรียบร้อยแล้วจะประทับตราลงในหนังสือเดินทางอีกครั้งช่วงเวลานี้รถจึงก็ถือโอกาสพักรถไปในตัว ส่วนกลุ่มของพวกเราก็ลงจากรถไปเดินเล่น หรือชมตลาดกันตามอัธยาศัย

▲ สถานีตำรวจของสิกขิม บนเส้นทางสู่เมืองแกงค็อก

▲ ตลาดเล็กด้านขวามือของบริเวณที่รถจอดเพื่อรอขอใบอนุญาต ท่องเที่ยวในรัฐสิกขิม

นอกจากตลาดเล็กๆ ด้านขวามือที่รถจอดจะมีสิ่งของจำพวกเสื้อผ้า ผ้าพันคอ ยามและของใช้กระจุกกระจิกแล้ว ผังซ้ายมือที่พวกเราลงจากรถไปเดินเล่นนั้น มีผักผลไม้ขายอยู่ริมถนนหลายชนิดมีทั้ง กะหล่ำปลี กระหล่ำดอก มะเขือเทศ หริกหลายแบบ มันอาลู (คล้ายมันฝรั่งแต่หัวเล็กกว่ามาก) ผลไม้ มีองุ่น ทับทิม ส้ม (มีคนที่เคยไปอินเดียมาหลายครั้ง บอกผู้เขียนว่า ส้ม ผลไม้ของที่นี่และในอินเดียนั้น ส่วนใหญ่จะปลอดสารพิษ)

เมื่อขั้นตอนการขอหนังสืออนุญาต โดยตรวจหนังสือเดินทางของพวกเราเสร็จแล้ว ขบวนรถจี๊ปหลายคันของพวกเรา ก็ออกเดินทางต่อ เพื่อไปยังโรงแรมที่พักในเมืองแกต็อด (รถจี๊ปของพวกเราเป็นรถเหมาที่เรียกว่า "ชาร์เตอร์จี๊ป (Chartered Jeep)" คิดราคาแต่ละคัน สุดแต่ว่าจะหารเฉลี่ยกันกี่คน โดยไม่แะรับ – ส่งใครในระหว่างทาง) กลุ่มของพวกเราทั้งหมด 28 คน ก็แบ่งเฉลี่ยกันไปคันละ 7 คน บางคันที่มีนักศุเทศ์ชาวอินเดียนั่งไปด้วยก็จะมีคนมากกว่านั้น

เมืองแกต็อดนี้กำเนิดขึ้นในราวปี ค.ศ. 1716 เริ่มต้นเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กๆ ต่อมาภายหลังได้มีการสร้างวัดเอนเช่ (Enchey Monastery) ขึ้นในปี ค.ศ. 1840 ส่งผลให้แกต็อดกลายเป็นศูนย์กลางของการแสวงบุญและเป็นที่พักระหว่างทางแห่งสำคัญจากอินเดียสู่ทิเบต ภายหลังในปี ค.ศ. 1894 กษัตริย์ธูทอบ นัมกยาล (Thutob Namgyal) ซึ่งทรงปกครองสิกขิมโดยอยู่ภายใต้อำนาจของอังกฤษ ได้ย้ายเมืองหลวงจาก ทุมลอง (Tumlong) มาอยู่ที่แกต็อด (Gangtok) แทน ส่งผลให้เมืองนี้มีความสำคัญในฐานะเมืองหลวงของสิกขิมแม้ว่าในภายหลังสิกขิมจะกลายมาเป็นรัฐที่ 22 ภายใต้การปกครองของอินเดีย แกต็อดก็ยังคงเป็นเมืองหลายเช่นเดิม ชื่อของเมืองนี้มาจากภาษาทิเบต คำว่า "แกงหรือกั๋ง (Gang)" หมายถึงที่ราบ ส่วนคำว่า "ต็อด (tok)" หมายถึง เนินเขา รวมกันจึงมีความหมายว่า "ที่ราบซึ่งอยู่บนเนินเขา" (ในปัจจุบันรู้จักกันในชื่อของ "สันเขา (The Ridge)" หรือ "ยอดเขา (Hilltop)" และยังได้ชื่อว่า "ดินแดนแห่งใบอนุญาต (Permit Land)" อีกด้วยเพราะผู้มาเยือนต้องขออนุญาตพิเศษก่อนจะเข้าสู่สิกขิม

รถยนต์ของเราแล่นเข้าสู่เมืองแกต็อด ผ่านตึกรวมบ้านของตลอดสองข้างทาง อากาศหนาวเย็นขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ ลมบอกไปว่า รถยนต์ที่เราโดยสารนั้นไม่มีเครื่องปรับอากาศ แล่นโดยเปิดกระจกตลอดเวลา ดังนั้นเราจึงรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงของอากาศได้โดยตรง ในที่สุดพวกเราทุกคนก็มาถึงโรงแรม ชื่อ The Sidlon ซึ่งเป็นทั้งที่พัก ร้านอาหาร บาร์และสถานที่จัดเลี้ยง (ตามป้ายระบุไว้อย่างนั้น แต่ภายในโรงแรมไม่ได้ใหญ่โต กว้างขวางมากนัก ค่อนข้างคล้าย เกสต์เฮาส์เสียมากกว่า) รถของเราแล่นเข้าจอด ตรงทางเข้าด้านหน้าที่มีการตกแต่งแบบจีนอย่างงดงาม มีเจ้าหน้าที่ของโรงแรม ออกมาคอยต้อนรับคณะของพวกเราอยู่แล้ว

▲ ด้านหน้าโรงแรม The Sidlon ภายในเมืองแกต็อด รัฐสิกขิม

เมื่อกลุ่มของพวกเราเข้าสู่โรงแรมแล้ว มีผู้นำผ้าไหมสีครีมอ่อนมาคล้องคอเพื่อเป็นการต้อนรับ เนื่องจากเป็นธรรมเนียมของทิเบตที่จะมอบผ้าไหมแพรยาวสีขาวหรือสีอ่อน ซึ่งเรียกว่า "ผ้าคาดก" (มีคำอื่นที่ใกล้เคียงกัน ผ้าชะตา ผ้าคาดา ผ้าคาดัก) อันถือว่าเป็นสิ่งมงคล ซึ่งมอบให้แก่ผู้มาเยี่ยมเยือนเพื่อต้อนรับและบุคคลอันเป็นที่เคารพหรือถวายพรให้เดินทางโดยปลอดภัย นอกจากนี้ชาวทิเบตยังได้ใช้ผ้าคาดกคล้ององค์พระพุทธรูปถวายสักการะในวัดแทนการถวายพวงมาลัยหรือดอกไม้แบบบ้านเราด้วย

วันรุ่งขึ้น พวกเราออกมาเดินเล่นด้านหน้าโรงแรมแต่เช้าท่ามกลางอากาศที่หนาวเย็น เพราะแกต็อดเป็นเมืองในโอบล้อมของหุบเขาสูง และเมื่อรับประทานอาหารเช้าเสร็จแล้ว ทุกคนมารวมตัวกันหลังจากนั้นรถจี๊ปก็พาพวกเราไปยังวัดเอนเช่ (Enchey Monastery หรือ Enchey Gompa) วัดนี้ถือเป็นวัดพุทธที่เก่าแก่ มีอายุประมาณ 200 ปี สร้างขึ้นโดยพระลามะชื่อ

ดรูปทอบ คาร์โป (Druythob Karpo) โดยเริ่มแรกได้สร้างกุฏิเล็กๆ ไว้ที่นั่นก่อน ต่อมาเมื่อประมาณ ปี ค.ศ. 1840 จึงได้สร้างวัดนี้ขึ้นมา ตามลักษณะรูปทรงเจดีย์จีน แกะสลักได้กลายเป็นที่พำนักระหว่างทางจากอินเดียไปสู่ทิเบต มีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการแสวงบุญทำให้ภิกษุภิกษุณีย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่เมืองแกต็อก เมื่อมีผู้มาเยี่ยมเยือนลิกซิมก็มักจะเดินทางมาที่เมืองนี้ และไปชมสถาปัตยกรรมของวัดเอนเซที่อวาลไปด้วยบรรยากาศการดำเนินชีวิตแบบสมถะ เรียบง่ายด้วยศรัทธาธรรมอันมั่นคงของพระและสามเณรหรือบางทีเรียกว่า “ลามะน้อย” ซึ่งการบวชของชาวทิเบตนั้น จะทำตั้งแต่อายุน้อย เมื่ออายุ 20 ปี จะตัดสินใจว่าจะสึกออกมาหรือจะคงบวชต่อไป ส่วนมากจะเลือกประการหลังจึงทำให้คนทิเบตละความทุกข์ทางโลกบวชเป็นพระไปกว่าครึ่ง

พวกเราเดินทางลงจากรถเข้าสู่วัดผ่านเนินดิน ตีนตา ตื่นใจกับธงทิพทาลากสีที่แขวนซึ่งไว้เป็นราวพาดขวางไปมาระหว่างต้นไม้สองข้างทาง สอบถามมัคคุเทศก์ได้ความว่า เป็นธงบันทึกบทสวดมนต์เรียกว่า ธงมนต์ ธงพรหรือธงภาวนา (Prayer Flags) ซึ่งชาวทิเบตเชื่อว่า ยามเมื่อธงมนต์ปลิวไสว สายลมได้นำความปรารถนาและคำอธิษฐานไปสู่เทพเบื้องบนสร้างสรรค์ แสดงความขอบคุณ เคารพสูงสุดไปกับสายลม ธงมนต์มี 5 สี สีฟ้า หมายถึงท้องฟ้า (Sky) สีเหลือง หมายถึง โลก (Earth) สีแดง หมายถึง พระอาทิตย์ (Sun) สีขาว หมายถึง เมฆ (Cloud) และสีเขียว หมายถึง มหาสมุทร (Ocean) เมื่ออยู่รวมกันและปลิวไสวจะดึงดูดงามและนำศรัทธาอย่างยิ่ง ผู้เขียนมีความประทับใจในสัญลักษณ์เฉพาะตัวอันน่าชื่นชมของชาวทิเบต ที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางประเพณีและศาสนาของตนเองไว้ได้อย่างมั่นคงแม้ว่าจะอยู่ต่างถิ่นก็ตาม!

ธงทิพบันทึกบทสวดมนต์ หรือธงพรหลากสีปลิวไสวทางลาดเดินเข้าสู่วัดเอนเซ

วัดเอนเซจะมีพระประมาณ 90 รูป และมีพิธีบวงสรวงประจำปีคือระบำหน้ากาก (Cham Dance) ซึ่งถือว่าเป็นงานเฉลิมฉลองที่จัดขึ้นในวันที่ 18 และ 19 ในเดือนที่ 12 ตามปฏิทินจันทรคติ ประมาณเดือนธันวาคมถึงมกราคม ระบำนี้โด่งดังมากในลิกซิม มักจะนิยมเต้นกันในลานของวัดช่วงงานเทศกาลโดยเฉพาะเทศกาลปีใหม่ที่ชาวลิกซิมเรียกว่า “โลซุง (Losong)” โดยนักแสดงจะต้องสวมใส่หน้ากากซึ่งทำเป็นรูปที่น่ากลัว เช่น สัตว์ มังกรหรือนก ใส่เสื้อผ้าที่มีลวดลายปักดอกดวงงดงามทั้งตัว อาจแสดงเรื่องราวต่างๆ ได้หลากหลายแต่ใจความสำคัญที่สุดคือการเฉลิมฉลองในโอกาสที่ความดีเอาชนะความชั่วได้หรือ “ธรรมะย่อมชนะอธรรม”

ระบำหน้ากากนี้มีตำนานเล่ากันว่า ในอดีตเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีภิกษุภิกษุณีพระนามว่าดิชูเตเซเชน หรือเรียกว่า “รอลปาเชน” เป็นภิกษุภิกษุณีที่ดี ศรัทธาและทำนุบำรุงศาสนาพุทธอย่างมาก แต่เกิดความชั่วร้ายขึ้นภายในอาณาจักรของพระองค์ โดยภิกษุภิกษุณีพระองค์หนึ่งถูกลอบปลงพระชนม์โดยพระอนุชาที่ชื่อ “ลาบ คาร์มา” และได้ตั้งตัวเป็นภิกษุภิกษุณีแทนพระเชษฐา ทำลายวัดวาอารามรวมทั้งเผาทำลายตำราและหนังสือศักดิ์สิทธิ์ที่ภิกษุภิกษุณี “รอลปาเชน” ได้เคยมีดำริให้จัดทำและแปลเป็นภาษาท้องถิ่นจำนวนมากตลอดจนทรามานบรรดาพระลามะ การทำลายและดูหมิ่นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยิ่งดำเนินต่อไป จนมีพระลามะนามว่า “ปาล ดอร์จี” หนีต่อไปไม่ได้ จึงลอบแฝงตัวเข้ามาในลานของวัดด้วยการปลอมตัวเป็นนักแสดงในช่วงที่มีการแสดงต่อหน้าพระพักตร์ และเมื่อเต้นได้อย่างสวยงามภิกษุภิกษุณีจึงเรียกให้เข้ามาเต้นรำใกล้ๆ จังหวะนั้นปาลดอร์จีได้ชักเอาธนูที่ซ่อนอยู่ในแขนเสื้อออกมาลอบปลงพระชนม์ได้สำเร็จและหลบหนีไปอย่างไร้ร่องรอย เรื่องนี้จึงกลายเป็นตำนานที่มาของการเฉลิมฉลองด้วยระบำหน้ากากแสดงถึงความดีที่มีชัยชนะเหนือความชั่วร้ายทั้งปวง

ผู้ที่ร่วมการเดินทางในครั้งนี้มีทั้งพระสงฆ์ แม่ชี และฆราวาสทำให้การจาริกแสวงบุญมีบรรยากาศที่น่าศรัทธาและอบอุ่น เมื่ออยู่ท่ามกลางราวแขวนธงมนต์หลากสีที่ปลิวไสวแล้วเกิดความรู้สึกร่มเย็น สงบสุขอย่างน่าประหลาดสร้างแรงจูงใจในการทำความดีเพื่อให้สายลมพัดพาคำขอและอธิษฐานของเราไปสู่ดวงสวรรค์เบื้องบนตามความเชื่อของชาวทิเบต เพราะความศรัทธานั้นมิได้กันขอบเขตเฉพาะชนชาติหากแต่สามารถหลอมรวมจิตใจและบ่มเพาะความรักทำให้จิตใจอ่อนโยน ตั้งใจให้กระทำความดี ตามหลักของพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นนิกายหรือลัทธิใดก็ตาม เพราะแนวคำสอนนั้นล้วนแต่สนับสนุนการทำความดีเป็นสำคัญ

▲ พระ แม่ชี และผู้เขียนที่วัดเอนเซ

แม้ว่าวัดเอนเซจะอยู่ในอินเดียทางเหนือ มิได้ตั้งอยู่ในทิเบตก็ตามแต่เป็นวัดพุทธแบบทิเบต จึงมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาในทิเบตที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง แต่เดิมนั้นชาวทิเบตนับถืออนิกายเดิน (Bon) คำนี้ส่วนใหญ่มักจะเขียนเป็นคำไทยว่า “บอน” หรือ “โบน” เพราะสะกดตรงตามภาษาอังกฤษ ลัทธินี้เชื่อเรื่องผีและวิญญาณซึ่งลี้ภัยอยู่ตามหินผา ภูเขา แม่น้ำ ทะเล ฯลฯ แม้กระทั่งเมื่อองค์คุรุบทมาสัมมาหรือคุรุบทะสัมมาซึ่งเป็นชาวอินเดียได้นำพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่เป็นครั้งแรกในราวพุทธศตวรรษที่ 12 แต่ความเชื่อเรื่องผีลางวิญญาณก็ยังคงอยู่แม้ว่าศาสนาพุทธแบบวัชรยานเข้ามาภายหลัง จนมีผู้นับรับนั้นเพราะใช้กุศโลบายประนีประนอมกับความเชื่อแบบเก่าโดยเปรียบกับเทวทูตที่มีสองด้าน ด้านหนึ่งของปัญญาคือปราบอวิชชาหรือความไม่รู้และด้านหนึ่งของเมตตาคือปราบสิ่งชั่วร้าย ท่านคุรุบทมาสัมมาได้รับยกย่องว่าเป็นปรมาจารย์ชั้นสูงของทิเบต ได้ก่อกำเนิดนิกายหมวกแดง “นิงมาปะ” หรือ “หนิงมาปะ” ซึ่งเป็นพุทธศาสนามหายานนิกายวัชรยาน ชาวทิเบตเคารพยกย่องท่านเป็นพระพุทธรูปองค์ที่สอง ชื่อนานนามว่า “คุรุรินโปเซ” ซึ่งแปลว่า “พระอาจารย์ผู้ประเสริฐ”

ยังมีคนบางรายกล่าวว่า ศาสนาพุทธเข้ามาในทิเบตช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7 ประมาณ ปี ค.ศ. 630 ในรัชสมัยกษัตริย์ซงเชินกัมโป (Srong Tsen Gampo) โดยเข้ามาทั้งจากอินเดียและจีน เล่ากันว่ากษัตริย์องค์นี้มีเมีย 2 องค์คือเจ้าหญิงเหวินเซิง (Wencheng) แห่งราชวงศ์ถังของจีน และเจ้าหญิงแห่งเนปาลซึ่งชาวทิเบตชื่อนานนามว่า ทริตซัน (Tritsum) ซึ่งทั้งสองนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะเจ้าหญิงเหวินเซิงได้นำพระพุทธรูปทองคำจากเมืองจีนมาถวายและประดิษฐานอยู่ ณ กรุงลาซาในทิเบต

ที่มาของพุทธศาสนาในทิเบตนั้น อาจมีความเห็นได้หลายทางดังกล่าว่า ส่วนยุคแห่งการเผยแผ่พุทธศาสนาในทิเบตอย่างแท้จริงเกิดขึ้นในรัชสมัยของกษัตริย์ติชูเตเซ (Thisu Detsen) หรืออีกพระนามหนึ่งคือ “ราลปาเชน (Ralpachen)” ในปี ค.ศ. 815 – 838 เพราะพระองค์ทรงทำนุบำรุง อุปถัมภ์คำสอนพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง โดยมีการจัดแปลเอกสารหลักธรรมต่างๆ ชำระตำราพุทธศาสนาดั้งเดิม โปรดให้มีการสร้างวัดส่งเสริมให้มีการบวชพระสงฆ์ร่วมหมื่นรูป รวมทั้งสนับสนุนให้มีการเผยแผ่พุทธศาสนาไปสู่มวลชนทั่วทั้งแผ่นดิน และนักประวัติศาสตร์ทิเบตได้บันทึกว่าในช่วงสมัยการปกครองกว่า 200 ปี โดยนับตั้งแต่รัชสมัยกษัตริย์ซงเชินกัมโปจนถึง กษัตริย์ติชูเตเซนั้นนับว่าเป็นยุคแรกของการเผยแผ่พุทธศาสนาในทิเบต

พุทธศาสนาในอินเดียนั้นแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายมหายานกับฝ่ายหินยาน มหายานแปลว่า “ยานใหญ่” ส่วนหินยานหรือหินยานมีความหมายว่า “ทางแคบ” ฝ่ายหินยานหรือเถรวาทนั้นยึดถือและปฏิบัติตามพระไตรปิฎกตามที่ได้มีการสังคายนามาตั้งแต่ การบรรลุนิพพานมาจากการปฏิบัติธรรม วิปัสสนากรรมฐาน หลีกหนีจากกิเลสตัณหา เพื่อหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดสู่พระนิพพานเป็นพระอรหันต์ ส่วนมหายานนั้นจะบรรลุได้ต่อเมื่อตนเองได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้บรรลุเสียก่อนแล้วตนเองจึงจะสำเร็จได้ และมหายานนั้นจะบรรลุสู่พระโพธิสัตว์มีโพธิ์พระอรหันต์ ขณะที่พระพุทธรูปเจ้ายังมีพระชนม์ชีพอยู่นั้นคำสอนของพระองค์สามารถแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ๆ คือ หมวดที่หนึ่งเป็นกลุ่มคำสอนเป็นภาษาบาลีเป็นพื้นฐานสำคัญของ

พระองค์สามารถแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ๆ คือ หมวดที่หนึ่งเป็นกลุ่มคำสอนเป็นภาษาบาลีเป็นพื้นฐานสำคัญของฝ่ายหินยานหรือเถรวาทเน้นหนักด้านวินัย หมวดที่สองคือกลุ่มคำสอนของฝ่ายมหายานเป็นภาษาสันสกฤตเน้นหนักในความห่วงใยและเมตตาผู้อื่นและหมวดที่สาม คือ กลุ่มคำสอนตันตระอันเป็นพื้นฐานสำคัญของวัชรยานหรือมนตรยาน ที่มีวิธีการปฏิบัติมีคุณสมบัติพิเศษซึ่งสามารถนำไปสู่การรู้แจ้งในช่วงเวลาอันสั้น คำสอนตันตระกลุ่มวัชรยานที่พระพุทธรูปองค์ทรงสอนแก่ศิษย์ในแคว้นแคบ และได้มีพุทธทำนายว่าคำสอนวัชรยานจะมีการเผยแผ่ในอนาคตกาล โดยจะมีบุคคลผู้รู้แจ้งเกิดขึ้นในเวลาข้างหน้า ภายหลังเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงดับขันธปรินิพพานแล้ว จึงมีการตีความคำสอนต่างๆ อันเป็นที่มาของความขัดแย้งมากขึ้นตามลำดับจนเป็นเหตุให้เกิดนิกายต่างๆ มากมาย และมีแนวปฏิบัติที่ผิดแผกกันออกไป ทิเบตได้เริ่มรับคำสอนจากอินเดียในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7 - 8 อันเป็นช่วงเวลาทีลัทธิตันตระในอินเดียได้พัฒนาถึงจุดสูงสุดไปจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 12 ดังนั้นเมื่อทิเบตได้รับคำสอนตันตระกลุ่มวัชรยานจากอินเดียจึงถือว่าเป็นช่วงเวลาอันรุ่งเรืองที่สุด กล่าวกันว่าต้นฉบับคำสอนดั้งเดิมที่เป็นภาษาสันสกฤตในอินเดียได้สูญหายและถูกทำลายไปนานแล้ว จะสามารถศึกษาฉบับดั้งเดิมได้จากทิเบตที่คุรุชาวอินเดียได้นำบันทึกและแปลไว้เป็นภาษาทิเบตซึ่งมีรากฐานมาจากภาษาสันสกฤต อันที่จริงแล้วอักษรทิเบตนั้นถูกประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อบันทึกพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์และพระไตรปิฎก

พุทธศาสนาในทิเบตเป็นมหายาน “วัชรยาน (Vajrayana)” หรือตันตระ เพราะลัทธิตันตระ (Tantricism) เคยรุ่งเรืองสูงสุดในอินเดียจนแยกออกเป็นศาสนาฮินดูแบบตันตระ ศาสนาเชนแบบตันตระและพุทธศาสนาแบบตันตระ ทั้งนี้คำว่า “ตันตระ” หมายความว่า เชือกหรือเส้นด้ายใหญ่ เป็นสัญลักษณ์ของการถ่ายทอดคำสอนจากอาจารย์ไปสู่ศิษย์โดยผ่านพิธีมนตรากิเษก โดยการสาธยายท่องบ่นมนต์ที่ลึกลับต่างๆ ที่มีชื่อเสียงกันอย่างกว้างขวางก็คือ “โอม มณี บัทเม หุม” หรือ “โอม มณี เปเม ฮุม” รวมทั้งการปฏิบัติโยคะและการเจริญสมาธิด้วย

▲ คัมภีร์โบราณซึ่งมีอายุเกือบ 500 ปี

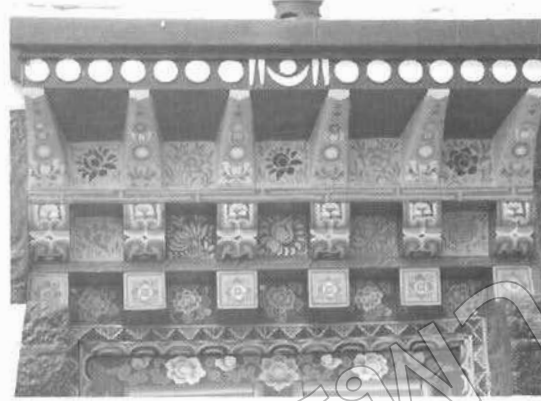
▲ ภาพลายเส้นพระพุทธรูปและอักขรทิเบต

เรื่องราวซึ่งเกี่ยวกับพุทธศาสนา มหายานนิกายวัชรยานที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการปูพื้นฐานสร้างความเข้าใจในธรรมเนียมปฏิบัติและศิลปะรวมถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวทิเบต ถึงแม้พวกเขาจะอพยพย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ ณ ที่แห่งใดก็ยังคงมีศรัทธาและความมุ่งมั่นต่อศาสนาและความเชื่อเป็นส่วนใหญ่ อาจจะมียุุ่นหรือบางคนที่ไม่ได้ดำเนินรอยตามวัฒนธรรมทิเบตบ้างเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเราตระหนักถึงความศรัทธาอันมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าต่อศาสนาของชาวทิเบตแล้ว จึงจะสามารถเชื่อมโยงไปสู่ศิลปะซึ่งปรากฏอยู่ในศาสนสถานและวัดวาอารามที่ไปเยี่ยมชม อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ ชื่นชม และซาบซึ้งในที่สุด วัดเอนเซซึ่งเป็นวัดพุทธแบบทิเบตมีทั้งพระและสามเณร ในวันนั้นผู้เขียนได้เห็นภาพสามเณรที่กำลังสวดมนต์อย่างตั้งใจ แม้เมื่อมีอาคันตุกะแปลกหน้ามาเยี่ยมชมพวกเขา ก็หันมามองบ้างตามประสาเด็ก แต่ก็ยังก้มหน้าก้มตาสวดมนต์ต่อไปด้วยอาการสำรวมดังเดิม สร้างความเอ็นดูและความประทับใจแก่ผู้พบเห็น สะท้อนถึงการสั่งสมบรมวินัย ความมีระเบียบได้เป็นอย่างดี

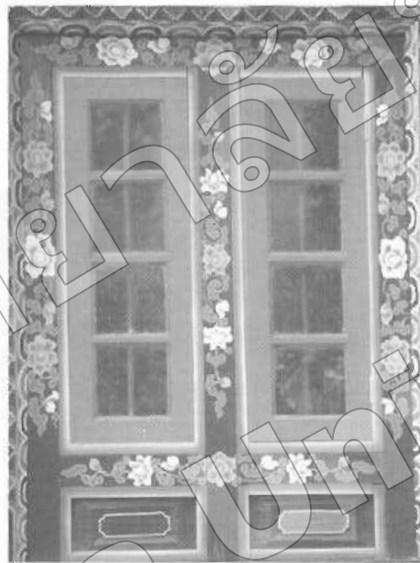
ภายในวันเอนเซมีการตกแต่งแบบสถาปัตยกรรมทิเบตโดยเขียนสีเส้นสดไล่วาดลายเป็นดอกไม้ ใบไม้อันอ่อนช้อยและลวดลายเรขาคณิตเขียนลงบนโครงสร้างที่ทำด้วยไม้ ทั้งกรอบหน้าต่าง กรอบประตูและไม้ค้ำยันเหนือกรอบหน้าต่าง มีทั้งเขียนระบายสีแบน ไล่ค่าน้ำหนักของจากเข้มไปสู่อ่อน โดดเด่นด้วยความอุดมจัดจำของสีเส้นที่ตัดกันอย่างชัดเจนทั้งสีแดง ล้มเหลือง น้ำเงิน เขียว ชาวทิเบตดูแล้วเพลินตา ซึ่งความรุ่มรวยสดใสของสีนั้นอาจมีส่วนที่ขัดแย้งหรือหม่นลงบ้างไปตามกาลเวลา แต่โดยส่วนรวมแล้วยังนับได้ว่ามีความงดงาม โดยเฉพาะผู้เขียนซึ่งสอนศิลปะ รักดอกไม้รวมทั้งลวดลายจากธรรมชาติด้วยแล้ว ยิ่งเพลินดูด้วยความตื่นตาตื่นใจไม่รู้เบื่อ ถ้าภาพเหล่านี้มีสีตามความเป็นจริงเชื่อว่าจะมีผู้เห็นด้วยอย่างแน่นอน!

▲ สถาปัตยกรรมภายในวัดเอนเซตตกแต่งด้วยลวดลายที่มีสีสันสดใส

▲ รายละเอียดเฉพาะส่วนของไม้ค้ำยันเหนือรอบหน้าต่าง

รายละเอียดเฉพาะส่วนของหน้าต่างที่ตกแต่งอย่างสวยงาม

รถจี๊ปพาพวกเราแล่นออกมาสู่วัดดรูคล ซึ่งตั้งอยู่บนทำเลลาดชันเราเดินขึ้นเนินสูงไปสู่เจดีย์ของวัดพุทธแบบทิเบตแห่งที่สองนี้ เห็นบรรดาพระชาวทิเบตหนุ่มน้อยห่มจีวรสีแดงอมน้ำตาลโดดเด่นแต่ไกล ยืนอยู่ด้านหน้าพระเจดีย์สีขาวสะอาด ยอดเป็นสีทองอร่ามมีรูปแบบเฉพาะของสถาปัตยกรรมแบบทิเบตที่ได้รับอิทธิพลมาจากเนปาล งดงามจับตาอย่างยิ่งเปรียบเสมือนพวกเรากำลังขึ้นสู่ต้นแดนอันศักดิ์สิทธิ์ เพื่อแสวงหาบุญอันสูงส่ง

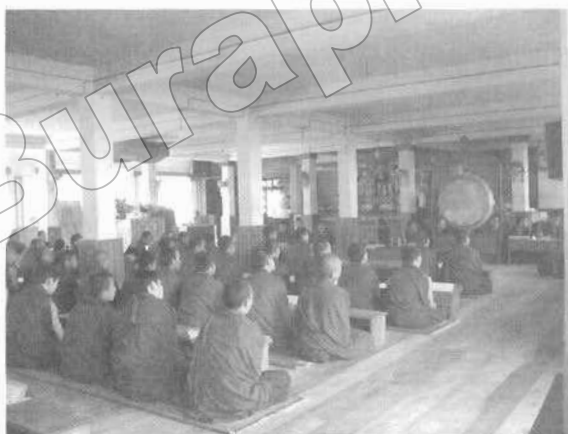
เจดีย์สีขาว ยอดเป็นสีทองอร่ามตาที่วัดดรูคล ในเมืองแกงค็อก

วันนั้นฉันก็ท่องเที่ยวหาตาและชาวอินเดียเดินชมวัดกันชั่วคราว ส่วนพระ สามเณร รวมทั้งสามเณรี ยังทำกิจของสมณเพศอยู่ตามปกติ สามเณรทั้งหลายนั่งเรียน ท่องบทสวดมนต์อยู่ภายในห้องโถงใหญ่ นำสวดโดยพระอาจารย์ 2-3 รูป ส่วนพระ สามเณรีและนักท่องเที่ยวพากันเดินหมุนกงล้อไม้ที่เรียกว่า "กงล้อภาวนา หรือ ล้อมนต์ (Prayer Wheel)" ทำเป็นแถวยาวตามเขตกำแพงแก้วรูปสี่เหลี่ยมที่ล้อมรอบเจดีย์ใหญ่สีขาวสะอาดตา เข้าใจว่าพระและสามเณรีคงจะภาวนาคาถาพร้อมๆ กับการหมุนกงล้อภาวนา ซึ่งเชื่อกันว่าหมุนกงล้อหนึ่งครั้งจะเท่ากับสวดมนต์สี่หมื่นจบ ทำนองว่าเป็นเครื่องทุ่นแรงในการปฏิบัติธรรม บางคนเดินวน 3 รอบ บ้างก็มีศรัทธาแก่กล้าเดินวนถึง 108 รอบ เท่ากับจำนวนพระพุทธรูปเจ้าในพุทธประวัติ นอกจากนี้ยังมีฆราวาสหญิงชาวทิเบตเดินนับลูกประคำซึ่งมีจำนวน 108 ลูก สอดคล้องกับจำนวนพระพุทธรูปเจ้าที่กล่าวแล้วเพื่อเป็นการสร้างสมาธิ

นักท่องเที่ยวเดินตามพระชาวทิเบต เพื่อหมุนกงล้อภาวนาที่กำแพงแก้วล้อมรอบเจดีย์

เมื่อย้อนเวลาไปตอนเช้าซึ่งพวกเราไปที่วัดเอนเซ ได้เห็นความตั้งใจและมีระเบียบวินัยของพระรวมทั้งสามเณรแล้วเกิดความเลื่อมใสระคนกับความประทับใจ ที่วัดตรุดุลแห่งนี้ได้พบภาพอันสวยงามเช่นกัน บรรดาสามเณรนั่งสวดมนต์อยู่ก้นพื้นในห้องโถงขนาดใหญ่ มีโต๊ะเตี้ยสำหรับวางหนังสือสวดมนต์ด้านหน้า ห้องบ้นสวดมนต์โดยมีพระที่นั่งอยู่ด้านหน้าเป็นผู้นำสวดตนเองยังอดนึกอศรรยใจไม่ว่าชาวทิเบตมีวิถีชีวิตและกุลเลบายอย่างไรทำให้พระ สามเณร สามเณรี สงบและสำรวม มีระเบียบวินัยได้ถึงเพียงนี้ (ในวันข้างหน้า การไปเยี่ยมเยือนวัดพุทธแบบทิเบตแห่งอื่น เราก็ได้พบภาพที่เคร่งขรึม สำรวมอย่างนี้ทุกแห่ง)

สามเณรทั้งหมดนั่งสวดมนต์ในห้องโถงใหญ่

สามเณรี และผู้เขียน ดันหน้ากงล้อภาวนาได้
หลังกำแพงแก้วล้อมรอบเจดีย์

ส่วนสามเณรีนั้นเพิ่งเคยเห็นเป็นครั้งแรก จึงย้อนนึกถึงสิ่งที่เคยอ่านในหนังสือ พบว่าการบวชของภิกษุณีสงฆ์นั้นจะต้องเริ่มจากการศึกษาศีลในระดับสามเณรีมาก่อนแล้ว ไม่นต่ำกว่า 2 ปี ตามเงื่อนไขของฝ่ายเถรวาท เรียกขั้นตอนการบวชขั้นนี้ว่าสิกขมานา การบวชภิกษุณีสงฆ์ มีคู่กับการบวชภิกษุสงฆ์มาตั้งแต่สมัยพุทธกาลเนิ่นนานนับพันปี แม้แต่พระราชธิดาของพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณ พ.ศ. 300 คือพระนางสังหิมิตตาเถรี พร้อมกับคณะภิกษุณีสงฆ์ ยังได้เดินทางไปสืบทอดพระศาสนาใน

ประเทศศรีลังกา ในภายหลังได้อุปสมบทภิกษุณีสงฆ์ในต่างแดนเป็นครั้งแรก ต่อมาคณะภิกษุณีสงฆ์จากศรีลังกาได้ไปสืบทอดพระศาสนา และบวชภิกษุณีให้แก่หญิงจีน 300 คน ได้แพร่หลายไปสู่เกาหลีและประเทศตะวันออกไกล กล่าวกันว่า ภิกษุณีสงฆ์ในอินเดีย ซึ่งเป็นแดนพุทธภูมิต้นกำเนิดค่อยๆ สูญหายไป แต่คณะภิกษุณีสงฆ์ในประเทศจีนกลับเจริญรุ่งเรืองสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้ ด้วยความประทับใจในประวัติของภิกษุณีและสามเณรีเป็นพิเศษ ผู้เขียนจึงขออนุญาตเข้าไปร่วมถ่ายรูป เพื่อบันทึกความทรงจำ ที่มีคุณค่าในวันนี้!

หลังจากถ่ายรูปแล้ว ผู้เขียนได้เดินตามสามเณรีไป เห็นทั้งสามไปเติมน้ำมันที่แท่นจุดเทียน ซึ่งมีจำนวนมากมายจนเทียนส่องแสงแวววาว น่าประทับใจ แม้ว่าผู้เขียนจะไม่ทราบความหมายหรือสัญลักษณ์ของการเติมน้ำมันก็ตาม แต่ดูแล้วเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ จึงเข้าไปขอสังเกตการณ์อยู่ใกล้ๆ ในบริเวณนั้นอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ!

สามเณรีทั้งสามกำลังเติมน้ำมัน เพื่อให้เทียนมากมายส่องแสงแวววาวจับตา

พวกเราทั้งหมดเยี่ยมชมวัดนี้โดยใช้เวลาพอสมควร ย้อนนึกถึงสิ่งที่เคยอ่านพบว่าในทิเบตนั้นมีพุทธศาสนาอยู่ 4 นิกาย คือ นิงมา ซึ่งเป็นนิกายเก่าแก่ที่สุด หรืออาจเรียกว่าเป็นนิกายหมวกแดง ตามสีของหมวกซึ่งพระลามโง่เพื่อทำพิธีต่างๆ ต่อมาคือนิกายการจู่ ลักยะ และเกลุก เป็นนิกายบู๊รูปของทิเบตจะใส่หมวกสีเหลือง แต่ที่วัดนี้เราไม่ได้เห็นการกระทำพิธี พระไม่ได้สวมหมวก จึงไม่ทราบว่า เป็นวัดพุทธแบบทิเบตในนิกายใด หลังจากนั้นเราก็กลับโรงแรมที่พักเพื่อรับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งเป็นแบบพื้นเมืองคล้ายแบบเดิมในมืออื่นๆ หลังจากนั้นก็นั่งรถจี๊ปเพื่อเตรียมเดินทางต่อไปยังสถาบันนัมจีอัลของรัฐบาลสิกขิม

สถานที่ต่อไปซึ่งคณะของเราไปแวะเยี่ยมชม คือ สถาบันนัมจีอัล ซึ่งเป็นศูนย์เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมแบบทิเบต อาคารมีการตกแต่งด้วยการเขียนระบายสีมีรูปแบบและลวดลายคล้ายคลึงกับวัดพุทธแบบทิเบต คือ วัดเอนเซ ที่เราแวะไปในช่วงเช้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ค้ำยันอาคารและเสานั้นมีลวดลายคล้ายคลึงกับจีน สีล้นสดใส งดงามอย่างยิ่ง ที่สถาบันแห่งนี้ยังมีการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของทิเบตซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นน่าสนใจ ผู้เขียนได้ซื้อตุ๊กตาม้าและล้อซึ่งทำด้วยหนังเทียมบุฟองน้ำเพื่อนำไปเป็นของที่ระลึกถึงประสบการณ์ในวันนี้ที่ได้มีโอกาสมาเยี่ยมชมสถาบันนัมจีอัลของทิเบต ในรัฐสิกขิมแห่งนี้

▲ สถาบันนัมจีอัล ศูนย์เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมแบบทิเบต

▲ รายละเอียดเฉพาะส่วนการตกแต่งไม้ค้ำยันอาคาร

อีกสิ่งหนึ่งที่น่าประทับใจไม่แพ้การตกแต่งภายในอาคารด้วยลวดลายหรือการตกแต่งภายในที่ดูประณีต บรรจง สมกับเป็นศูนย์เผยแพร่ ศิลปะและวัฒนธรรมแบบทิเบต ก็คือชายผู้พิการทางสายตา แต่งกายเรียบร้อย นั่งเล่นดนตรีอยู่บน บันไดทางเข้าสถาบัน ผู้เขียนไม่แน่ใจว่าเครื่องดนตรีนั้นเรียกว่าอะไรอาจเป็น "วีณา" มองดูคล้ายๆ ไวโอลิน ต่างกันตรงที่เขา มิได้พาดไว้นบน่า หากวางไว้นบนตักแล้วเล่นดนตรีอย่างตั้งอกตั้งใจ น่าชื่นชม นับว่าเป็นการใช้ชีวิตที่มีคุณค่าและไม่ยอมพ่ายแพ้ ต่อความพิการของตนเอง

ภายในสถาบันนั้นจัดแสดงด้วยภาพดังก้า ทั้งก้าหรือดังก้า แบบทิเบตที่เน้นการวาดเส้นและระบายสีเป็นภาพต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพระโพธิสัตว์ พระพุทธเจ้า องค์ดาไลลามะ พระแม่ตารา ฯลฯ ดังก้าแยกออกเป็น 2 ประเภท อย่างแรก คือ งานทอผ้า บนแพรไหม ส่วนอย่างที่สองจะวาดลงบนสิ่งของหรือพื้นผิวต่างๆ โดยใช้สีจากแร่ผสมน้ำมันพืชรวมถึงงานพิมพ์ลงบนผ้าหรือ สิ่งของต่างๆ โดยมีกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดในการวาดภาพ วิธีการต้องทำตามกฎเกณฑ์ซึ่งคัมภีร์วาดรูปพระธรรมกำหนดไว้ เพื่อให้ ภาพมีความสมดุล ดูงดงาม มีความสง่างามทางพุทธธรรมและแสดงออกถึงความศักดิ์สิทธิ์

▲ ชายผู้พิการทางสายตา เล่นดนตรีอย่างไพเราะ หน้าสถาบันนัมจีอัล รัฐสิกขิม

▲ การตกแต่งด้วยภาพดังก้า ภายในสถาบันนัมจีอัล รัฐสิกขิม

ด้านหน้าสถาบันมีป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ เพื่อชักชวนนักท่องเที่ยวมาเยือนรัฐสิกขิม บางแผ่นบรรยายสั้นได้ใจ ความว่าธรรมชาติ วัฒนธรรมและการผจญภัย (เห็นด้วยอย่างมากจริงๆ และยังอดนึกถึงการผจญภัยในการโดยสารรถจี๊ปอยู่ไม่ว่า) ส่วนบางแผ่นที่ไม่ได้ถ่ายรูปไว้เพราะรถแล่นเร็วมาก มีข้อความว่า สิกขิมสวรรค์บนดินเป็นการเขียนที่ไม่เกินเลยความเป็นจริงเลย เพราะที่นี้มีทิวทัศน์แปลกตา บนที่สูงในโอบล้อมของเทือกเขาหิมาลัยซึ่งถือว่าเป็นขุนเขาอันศักดิ์สิทธิ์ การเดินทางมาที่นั่นทาง คดเคี้ยว เสี่ยงอันตรายมากเมื่อมาถึงจะประทับใจ ไม่รู้ลืมกับความงดงามของธรรมชาติ กลัวยังไม่หลายร้อยชนิดและวัฒนธรรม ที่แตกต่าง คำเปรียบเปรยว่า สิกขิม คือ สวรรค์บนดินของผู้มาเยือนก็คงจะไม่ผิดนัก สำหรับผู้เขียนแล้วคำตอบคือเห็นด้วยอย่างยิ่ง!

ป้ายโฆษณาชวนใจนักท่องเที่ยวให้มาเยือนรัฐสิกขิม

พวกเราเดินทางออกจากเมืองแกตโตค รัฐลิกซิมเพื่อไปยังเมืองดาร์จีลิงด้วยถนนเลียบหุบเขาที่คดเคี้ยวน่าหวาดเสียวที่สุดเมืองนี้ได้ชื่อว่ามีทิวทัศน์สวยงาม จึงมีผู้นิยมไปเยี่ยมเยือนกันอย่างมาก กลุ่มของเราโดยสารรถจี๊ปที่แล่นไปอย่างชำนาญเส้นทางและเมื่อเดินทางถึงเมืองดาร์จีลิงแล้ว พวกเราไปเยี่ยมชมวัดพุทธแบบทิเบตอีกแห่งหนึ่งชื่อ วัดกุม เป็นวัดในนิกายหมวกเหลืองซึ่งเป็นพุทธศาสนา นิกายตันตระสายปฏิรูปของทิเบตที่ก่อตั้งขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 15 วัดนี้คาดว่าสร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1960 โดยจำลองแบบมาจากวัดเดิมในทิเบตในช่วงที่เกิดการปฏิวัติทางวัฒนธรรมเพราะจีนอ้างว่าศาสนาเป็นความเชื่อที่มั่งงายและอุดหนุนการพัฒนาของสังคม วัดวาอารามจึงถูกพวกจีนบุกทำลายลง การสร้างวัดขึ้นใหม่จึงนับได้ว่าเป็นการสืบต่อศาสนาพุทธแบบทิเบตในแดนพุทธภูมิ เสมือนได้นำศาสนาขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากลับสู่แดนมาตุภูมิอีกครั้งหนึ่ง

แม้ว่าผู้เขียนจะได้รอบคอบกับการสังเกตรายละเอียดของสถาปัตยกรรมเท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มของเรามีเวลาน้อยและกำลังเร่งรีบที่จะไปเยี่ยมชม บาตาเซีย ลูป (Batasia Loop) เป็นแห่งต่อไป แต่เราก็สามารถสังเกตเห็นการตกแต่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของทิเบต โดยเฉพาะประตูทางเข้านั้นเขียนระบายสี ลวดลายซึ่งสามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นแบบทิเบต ด้วยสีสนิมที่สดใสและลวดลายที่ละเอียด ประณีต รวมทั้งพระชาวทิเบตที่นั่งหมั่นจิตรสีแดงอมน้ำตาลอยู่ภายในบริเวณวัด ภายใต้บุคลิกที่เคร่งขรึมและสำรวมดูจะเดียวกับวัดพุทธแบบทิเบตที่ผ่านมาแล้วทุกแห่ง

▲ ประตูทางเข้าสู่วัดกุม

▲ กลุ่มของเรา เดินเยี่ยมชมอารามในบริเวณวัดกุม

▲ ต้นไม้ดอกสีแดงสะพรั่ง

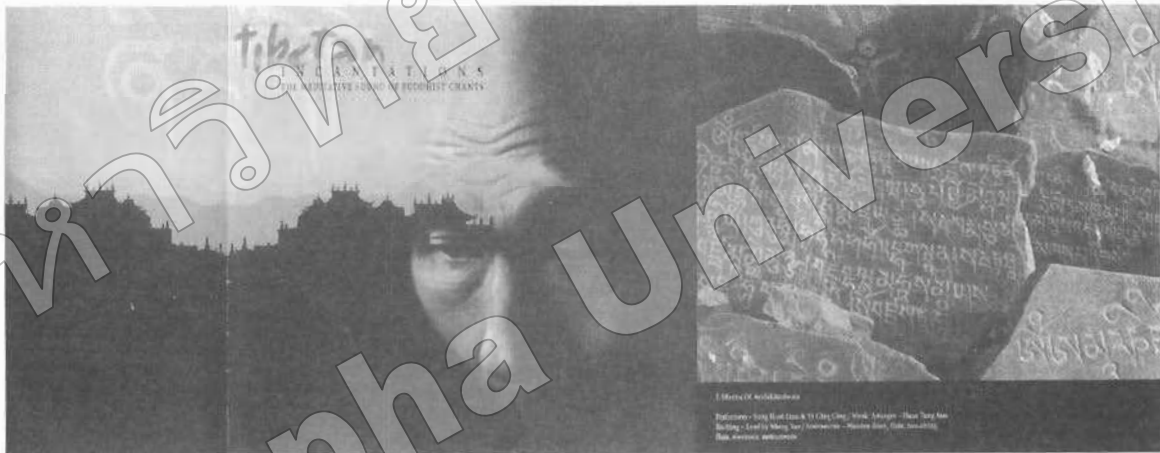

▲ ดอกไม้สีแดง เบ่งบานงดงามในบริเวณวัด

ในวันต่อๆ มา ซึ่งกลุ่มพวกเราจะเดินทางไปยังประเทศเนปาล (ราชอาณาจักรเนปาล) รถได้แล่นไปจอดที่โรงแรมเนอรวานา (Hotel Nirvana) ซึ่งอยู่ในเมืองไพรวาชายแดนระหว่างอินเดียและเนปาล เพื่อพักค้างคืนก่อนที่จะไปยังปริมณฑลลุมพินี สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าในวันรุ่งขึ้น ในโรงแรมมีร้านจำหน่ายสิ่งของต่างๆ ซึ่งผู้เขียนเดินเข้าไปเยี่ยมชมทุกที่ได้ยินเสียง

เพลงโพเราะจึงถามเพื่อจะซื้อหากลับมาฟัง ผู้ชายบอกว่าแผ่นซีดีนี้ราคา 250 รูปี (ประมาณ 255 บาท) เมื่อศึกษาจากข้อความที่ปรากฏบนกระดาษหุ้มปกของแผ่นซีดีนั้น สรุปความได้ว่าเป็นบทสวดมนต์เพื่อทำสมาธิของทิเบต ซึ่งมีที่มาจากพลังจิตที่ลึกซึ้งของพุทธศาสนาในทิเบตซึ่งฮอลลีวูดได้นำไปสร้างสร้างภาพยนตร์ เรื่อง "7 ปี ในทิเบต" นำแสดงโดย แบรด พิตท์ เน้นนานหลายปีที่ทิเบตเป็นอาณานิคมจีนแบบ ดัดจริตจากโลกภายนอกของเทือกเขาหิมาลัย เมื่อแม่ทัพอังกฤษนำทหารเข้าไปในเมืองลาซา ซึ่งเป็นเมืองหลวง ปี ค.ศ. 1904 และได้มีประสบการณ์ตรงพบพานกับศาสนาพุทธที่ลึกซึ้งของทิเบต ส่งผลให้ชีวิตของเขาเปลี่ยนไป ส่วนจีนนั้นบุกโจมตียึดทิเบตในปี ค.ศ. 1959 ทำให้วัดในทิเบตประมาณ 6,000 แห่ง ถูกทำลายจากการรุกรานตามมาด้วยการปฏิวัติทางวัฒนธรรม

เพลงบทสวดมนต์ในซีดี มีอยู่ 3 เพลง ที่พระชาวทิเบตใช้ในการทำสมาธิ เพลงแรกชื่อ "Om Mani Padme Hum" หมายถึงเพชรในดอกบัว เป็นมนต์ซึ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของทิเบตจารึกลงบนก้อนหินภูเขาในทิเบตเรียกว่า "หินมะณี" สะท้อนความเมตตาเห็นอกเห็นใจ ทั้งท่วงทำนอง การร้อง เป็นหนทางไปสู่ความหลุดพ้น (ปรีณิพพาน) เนื้อเพลงจะร้องซ้ำๆ คล้ายการภาวนาร่ายเวทย์ เพื่อทำให้จิตใจสงบ ทำนองเพลงหวานเศร้าคล้ายอยู่ในแถบเทือกเขาสูงที่อ้างว้าง ดังนั้นเพลงสวดและดนตรีจะผสมทั้งพลังจิตที่ลึกซึ้งและการทำสมาธิไว้อย่างกลมกลืน หัวใจของพุทธศาสนาแบบทิเบตก็คือพลังจิตที่ลึกซึ้งและความเมตตาที่สะท้อนอย่างชัดเจนในดนตรีและการสวดมนต์ คนธรรมดาจะท่องบ่น สวดมนต์ ขณะที่หมั่นนั่งสมาธิภาวนา ภายในวัดซึ่งภายในบรรจุมนต์ไว้เช่นกัน ส่วนพระชาวทิเบตจะสวดโดยเปล่งเสียงสูงต่ำเพื่อช่วยในการทำสมาธิและจะยิ่งมีพลังมากขึ้นเมื่อร้องซ้ำถึง 108 ครั้ง เท่ากับจำนวนของพระพุทธรูปเจ้าในพุทธประวัติ ถือว่าเป็นมงคลอย่างยิ่ง เมื่อฟังแล้วรู้สึกสบายใจและอบอุ่น คล้ายมีผู้มาสวดมนต์อำนวยการให้โพเราะด้วยทำนองเพลงที่หวานและเศร้า ส่งผลให้ผู้เขียนย้อนระลึกถึงพุทธศาสนาแบบตันตระซึ่งมีการสาธยายมนตราและบทนี้คือ "โอม มะณี ปัทเม หุม" อันเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมาก กล่าวกันว่าแผ่นซีดีเพลงดังกล่าวจำหน่ายไปแล้วมากกว่าหนึ่งล้านแผ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเนปาลไม่ว่าจะเดินทางไปยังโรงแรมวัดหรือศาสนสถานต่างๆ เราจะได้ยินเพลงสวดมนต์นี้เกือบทุกแห่ง

▲ หน้าปกซีดีเพลงบทสวดมนต์ ภาวนา ทำสมาธิ ของทิเบต

▲ "หินมะณี" ที่แกะสลัก จารึกบทสวดมนต์พุทธแบบทิเบต

▲ พระชาวทิเบต สวดมนต์ ภาวนาทำสมาธิ

▲ "หินมะณี" ที่แกะสลัก จารึกบทสวดมนต์พุทธแบบทิเบต

เพลงที่สองชื่อ "Mantra of Avalokiteshvara" เป็นมนต์ที่อุทิศให้แก่พระโพธิสัตว์แห่งความเมตตา เป็นนักบุญที่ยอมรับว่าเป็นผู้มีอุปการะคุณของทิเบต ปรากฏภายในหลายลักษณะส่วนมากที่เห็นเกือบทุกวัดนั้น พระโพธิสัตว์จะมี 11 เศียร และมี 1,000 กร พุทธศาสนิกายตันตระต่างจากศาสนาอื่น เพราะไม่สามารถอธิบายแบบเป็นเหตุเป็นผลให้เข้าใจได้ แต่ต้องอุทิศเวลา ทำสมาธิควบคู่จิตใจให้เกิดศรัทธา ซึ่งดนตรีและคำสวดนั้นเป็นวิถีทางสำคัญที่จะโน้มนำเข้าสู่ความหลุดพ้น เพราะเตรียมจิตใจให้ยอมรับสิ่งจะอันเป็นสากลของพุทธศาสนาได้ พลังของบทสวดมนต์นั้นมีรากฐานมาจากความมั่นคงแห่งขุนเขาของทิเบต ซึ่งได้แผ่ขยายไปอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ฟังเพลงที่สองแล้วเป็นเสียงผู้หญิงสวดมนต์ เสียงกังวานใส ร้องเพลงบทสวดอย่างซัดอ้อยซัดคำ ในคำร้องนั้นมีมนต์แทรกผสานกับดนตรีอันไพเราะ สัมผัสได้ถึงความเมตตาที่หลอมละลาย เจือ... พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรภาคที่เป็นสตรีเพศซึ่งชาวจีนเรียกว่า "กวนอิม" เป็นเจ้าแม่แห่งความเมตตาหรือ "พระผู้ไถ่ภัยแล้งผู้คร่ำครวญ" คนไทยเรียกว่า "เจ้าแม่กวนอิม" ซึ่งบทสวดของทิเบตก็ได้กล่าวถึง ความเมตตาเช่นกันอีกทั้งยังเป็นเสียงผู้หญิง จากต้นกำเนิดของพุทธศาสนาแห่งเดียวกัน อีกทั้งจีนและทิเบตอยู่ในดินแดนใกล้เคียง ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่า เพลงที่สองนี้เป็นบทสวดมนต์สรรเสริญ "พระโพธิสัตว์กวนอิม" ตามความเชื่อของพุทธศาสนิกายมหายานว่า พระโพธิสัตว์จะทรงโปรดสัตว์ทั้งหลายน ให้หลุดพ้นด้วยความเมตตา

ส่วนเพลงที่สามเป็นคำร้องเดียวกับเพลงแรกคือ "Om Mani Padme Hum" แต่เป็นทำนองซ้ำมาก เปลี่ยนความรู้สึกในการฟังแตกต่างจากเพลงแรกเป็นอย่างมาก ผู้เขียนซื้อซีดีเสร็จแล้วได้กลับมารับประทานอาหารเช้าและเมื่อพวกเราทุกคนพร้อมแล้วพระอาจารย์ได้นำไปเยี่ยมเยือนที่สวนลุมพินีวัน แดนประสูติของพระพุทธเจ้า

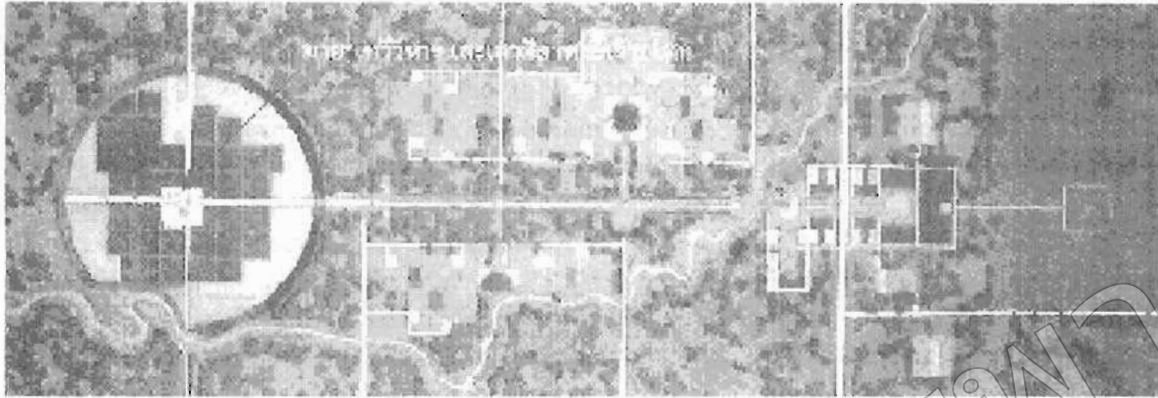
ลุมพินี (Lumbini) ออกเสียงตามภาษาถิ่นว่า "ลุมบิณี" เป็นที่ประสูติของเจ้าชาย สิทธัตถะ หรือ สิทธารถ โคตม (โคตมะ) ในราชวงศ์ศากยะ เมื่อราว 543 ปีก่อนคริสตกาล ลุมพินีตั้งอยู่ห่างออกไป 21 กิโลเมตร ทางทิศตะวันออกของเมืองไพรวาหรือไบราวา (Bhairawa) ในครั้งอดีตเมืองนี้มีชื่อว่า สิทธารถนาถารหรือสิทธารถนคร (Siddharthnagar) ถูกล้อมรอบด้วยสวนกว้างใหญ่ขนาดห้าตารางไมล์ที่จัดอย่างงดงาม ประณีต ในอดีตลุมพินีเป็นเมืองที่หายสาบสูญ ถูกค้นพบโดยพุทธศตวรรษที่ 4 ภิคุหรือหลวงจีนฟาเหียน (Fa Hien) ได้จาริกแสวงบุญมายังอินเดียเพื่อค้นหาพระไตรปิฎก พบซากโบราณสถานซึ่งปรากฏในสวนลุมพินีวันในสภาพที่รกร้าง ทวัดโพธิ์ถูกปกคลุมด้วยป่ารกชัฏเต็มไปด้วยอันตรายจากช้างและสิงโต ท่านจดบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นไว้อย่างละเอียด สิ่งนี้อาจเป็นจุดเริ่มต้นให้มีการศึกษาค้นคว้าต่อมา

ในราวปี ค.ศ. 1895 นักโบราณคดีได้ทำการขุดค้นหาหลักฐานจารึก ซึ่งเคยถูกฝังไว้เมื่อครั้งที่พระเจ้าอโศกมหาราชเสด็จสู่ลุมพินีเมื่อ 249 ปีก่อนคริสตกาล นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา เจริญผลลุมพินีก็ได้รับการดูแลโดยกองทุนพัฒนาลุมพินี (Lumbini Development Trust) ภายหลังก็ได้มีการขุดค้นทางโบราณคดีอีกหลายครั้ง ได้พบเครื่องปั้นดินเผาเทวรูปขนาดเล็ก เหรียญกษาปณ์ จานรากทำด้วยอิฐของสถูปและอารามต่างๆ จากสิ่งๆ ที่ผู้เขียนศึกษามองอย่างย่อนี้คงเป็นพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจชาตสถานของพระพุทธเจ้าจากการไปเยี่ยมชม ลุมพินีในวันนี้ ได้ตามสมควร!

ลุมพินีวันในปัจจุบันเป็นหนึ่งในสี่สถานที่ของพุทธศาสนิกชนและชาวฮินดูมีพุทธอุทยานอนุสรณ์สถานแห่งปีการฉลองพุทธชยันตี 25 พุทธศตวรรษ ในสมัยที่ขุดค้น ชาวพุทธจากพม่าดำรงตำแหน่งเลขาธิการองค์การสหประชาชาติได้เชื้อเชิญพุทธศาสนิกชนจากทั่วโลก ให้มาร่วมใจกันสร้างพุทธอุทยานอนุสรณ์สถานเป็นพุทธบูชาแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเผยแผ่พุทธธรรมอันประเสริฐโน้มนำสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกอย่างยั่งยืน ดังนั้นบรรดาพุทธศาสนิกชนจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงได้สนองตามคำริของท่านอุย้อย่างท่วมท้น โดยขอให้องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกเป็นแกนกลางประสานงานกับโครงการพัฒนาลุมพินีสถานของรัฐบาลเนปาล ขอพื้นที่ปลูกป่าไม้กว้างใหญ่นับหมื่นเอเคอร์ จัดสรรพื้นที่ให้เป็นพุทธอุทยานและเชื้อเชิญประเทศที่นับถือพุทธศาสนา มาสร้างวัดในนามประเทศของตน ณ บริเวณพุทธสถาน (Monastic Zone) เพื่อเป็นการเผยแผ่พุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมอันมีรูปแบบเฉพาะที่แตกต่างบนพื้นที่ 6,000 ไร่ ในปีปัจจุบัน พ.ศ. 2550 มีวัดและสถาปนพุทธศาสนานานาชาติประมาณ 20 แห่ง

หนึ่งในบรรดาพุทธอุทยานนานาชาติ บนเนื้อที่กว้างใหญ่ในบริเวณลุมพินี

บริเวณพุทธสถานเนื้อที่ 6,000 ไร่ ในปริมณฑลลุมพินี

บริเวณสวนลุมพินีวัน มีคณะกรรมการพัฒนาลุมพินีซึ่งเป็นผู้ดูแลประสานงานในด้านต่างๆ ได้ทำการจัดแบ่งเขตของวัดนานาชาติเพื่อให้พุทธศาสนิกชนแต่ละประเทศ นำเอาวัฒนธรรมมาเผยแพร่ในแดนพุทธภูมิแห่งนี้ แบ่งเป็น 2 เขต ตามนิกายในพุทธศาสนา คือ เกรวาทอยู่ทางฝั่งตะวันออก ส่วนมหายานอยู่ทางฝั่งตะวันตก โดยมีคลองน้ำและกระถางไฟเสริมภาพคั่นกลางผู้ที่มาเยี่ยมเยือนสามารถชมและศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมทั้งศิลปะของแต่ละประเทศได้ ดังนี้

ฝ่ายเกรวาท มีวัดเนปาลพุทธวิหาร (2496) วัดเมียนมาร์เจดีย์ทอง (Myanmar Golden Monastery, 2538) วัดสมาคมมหาโพธิ์ (ศรีลังกา) (Maha Bodhi Society, 2537) วัดไทยลุมพินี (Royal Thai Monastery, 2538) วัดชาวพุทธศรีลังกามหาวิหาร (2539) วัดโคตมวิหาร (Sautami Nun Center, 2537) ศูนย์วิปัสสนาบัณฑิตคาราม พม่า (Pantitarama International Vipasana Meditation Center, 2538) ธรรมจารินี ศูนย์ปฏิบัติธรรมโกเอ็นก้า (Dhamma Janani, 2538) พวกเรากำลังจะไปเยี่ยมชมและทอดผ้าป่าที่วัดฝ่ายเกรวาท คือวัดไทยลุมพินี ซึ่งมีพระราชรัตนรังษี (ท่านเจ้าคุณวิริยธโร) เป็นเจ้าอาวาสในตอนสายของวันนี้ !

ฝ่ายมหายาน มีวัดเนปาลมหายาน (Nepal Mahayana Temple, 2539) วัดเกาหลีวิหาร (2536) วัดเกาหลีแดชุง (Korean Monastery, 2538) วัดมนังง์สมาธิกรุง (Manang Samaj Stupa, 2543) วัดจีนซ่งฮัว (Chinese Monastery, 2542) วัดเวียดนามพุทธวิหาร (Vietnam Monastery, 2536) วัดลินฮัน (Linhson Monastery (France), 2536) วัดตารา (Tara Foundation (Germany), 2542) วัดญี่ปุ่นโซเกียว (Sokyo Monastery (Japan), 2536) วัดญี่ปุ่นฟูจิ ครุจิ (2533) วัดอัมมสวามีมหาราชชา พุทธวิหาร (ทิเบตมหายานลุมพินี, 2511) วัดชาวพุทธมองโกเลีย (2548) เป็นต้น

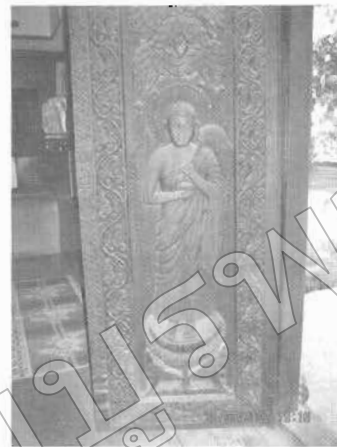
แผ่นป้าย "ต้อนรับสู่ลุมพินี" และความรู้เกี่ยวกับปริมณฑลลุมพินีโดยย่อ

พวกเราเดินตามพระอาจารย์เข้าไปในเขตสวนลุมพินีวัน ยังไม่ทันถึงบริเวณที่ประสูติ พระอาจารย์หันมาพูดกับผู้เขียนว่า "โยมอาจารย์ไปถ่ายรูปที่โบสถ์ตรงโน้นให้ด้วย" ท่านชี้มือไปยังอาคารแห่งหนึ่งไม่ไกลจากจุดที่พวกเรายืนอยู่ ได้ยินดังนั้นผู้เขียนจึงรอนคนใกล้ตัวให้ไปถ่ายรูปตามที่พระอาจารย์บอก ด้านหน้าของอาคารไม่ได้มีป้ายชื่อระบุว่า เป็นวัด โบสถ์ หรืออารามของประเทศใด แต่หลังจากนั้นเมื่อได้ศึกษาจากเอกสารเผยแพร่วัดไทยลุมพินี (กุมภาพันธ์ 2550) แล้วสันนิษฐานว่า สถานที่แห่งนี้ เป็นวัดฝ่ายมหายานชื่อวัดอัมมสวามี มหาราชชา พุทธวิหาร (ทิเบตมหายานลุมพินี) (2511) เพราะสิ่งก่อสร้างและการตกแต่งภายนอก

มีรูปดวงตา และการแกะสลักไม้ที่บานประตูทางเข้าแบบอินเดีย แต่การตกแต่งด้วยจิตรกรรมฝาผนังภายในเป็นลักษณะเฉพาะของทิเบตอย่างเด่นชัด มีรูปดวงตาและสัญลักษณ์อื่นๆ เขียนระบายด้วยสีสดใส

▲ ด้านหน้าของวัดทิเบต ฝ่ายมหายานในปริมนทลุมพินี

▲ บานประตูแกะสลักไม้รูปพระพุทธเจ้าที่วัดทิเบตฝ่ายมหายาน

ในวัดทิเบตฝ่ายมหายาน ซึ่งคาดว่าจะเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทองคำ พุทธวิหารนั้น ผู้ที่เข้าไปสวดมนต์ไหว้พระเป็นชาวอินเดียหรือชาวเนปาลแต่ภาพที่เขียนลงบนฝาผนัง ซึ่งคาดว่าจะเป็นการวิจิตรแบบปูนเปียก (Fresco) คือเขียนในขณะที่ยังไม่แห้งสนิท สีที่เขียนจะติดทนนาน มีเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา น่าจะเป็นภาพพุทธประวัติ ผสมผสานความเชื่อในเทพเจ้าของชาวทิเบตและฮินดูโดยใช้รูปทรงพระพุทธรูป ภูเขา ก่อนเมฆและคลื่นน้ำ รวมทั้งสถาปัตยกรรมคล้ายคลึงกับจิตรกรรมฝาผนังของจีน ส่วนการจัดองค์ประกอบเป็นแบบเดียวกับจิตรกรรมของตะวันออกหลายชนชาติ ทั้งจีน ญี่ปุ่น เขมร พม่า และไทย โดยใช้ทัศนียภาพแบบขนาน (Parallel Perspective) ทำให้การจัดภาพแสดงหลายแง่มุม กว้างขวาง กินเนื้อที่ได้ไกล มองเห็นหัวทัศนียภาพของเมืองรวมทั้งเรื่องราวได้ครอบคลุม ใช้สีสดใสบางภาพสันนิษฐานว่าอาจเป็นความเชื่อในเทพเจ้าของทิเบต มีรูปแบบครึ่งคนครึ่งสัตว์ กึ่งกลางภาพเป็นวงกลมขนาดใหญ่มีเรื่องราวจากพุทธประวัติ เนื่องจากมีรูปพระพุทธรูป พระอุโบสถ ซ่อนด้วยวงกลมเล็กสี่เหลี่ยม ด้านในคล้ายจะเป็นศูนย์กลางของจักรวาลตามความเชื่อของพุทธศาสนิกายวัชรยานเรื่อง มณฑลหรือมณฑล (Mandala) ซึ่งหมายถึง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นตำแหน่งที่มีสาระสำคัญ มณฑลคือ แผนภูมิที่แสดงถึงจักรวาล (Cosmos) ที่ครอบคลุมทั้งความงามและจิตวิญญาณที่มีขอบเขตปิดล้อมเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์และพลังให้กับศาสนสถานแห่งนั้น ดังนั้นเมื่อมนุษย์เข้าไปในมณฑลพื้นที่ก็เปรียบเสมือนว่าได้เดินทางเข้าไปสู่ปริมนทลของจักรวาลอันศักดิ์สิทธิ์และยิ่งสูงส่งมากขึ้นเพราะเป็นปริมนทล ลุมพินี อันเป็นแดนประสูติของพระพุทธเจ้าศาสดาของศาสนาพุทธซึ่งเป็นมหาบุรุษคนสำคัญของโลก

▲ ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องราวจากพุทธประวัติในวัดทิเบต ฝ่ายมหายาน ใช้ทัศนียภาพแบบขนาน

▲ ภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปทรงครึ่งคนครึ่งสัตว์ภายในมณฑล มีรูปพระพุทธรูปที่วัดทิเบต ฝ่ายมหายานในปริมนทลลุมพินี

▲ ภาพจิตรกรรมฝาผนังเหนือกรอบหน้าต่าง ในวัดทิเบต
ฝ่ายมหายาน รูปทรงและปริมาณเหมือนจริงแบบตะวันตก

▲ ศาลาเล็ก สันนิษฐานว่าใช้ประกอบพิธีทางศาสนา

จากภาพจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมณฑล ซึ่งมีมณฑลเล็กซ่อนอยู่ในมณฑลใหญ่ อาจแสดงถึงพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ซึ่งประจำทิศทั้งสี่ของมณฑลและองค์หนึ่งอยู่ตรงกลาง มณฑลนั้นเป็นแนวคิดที่ส่งผลต่อการกำหนดพิธีกรรมและศิลปกรรมอื่นๆ ที่มาจากพุทธศาสนานิกายวัชรยานของทิเบต ทั้งนี้ความศรัทธาของผู้คนอาจข้ามผ่านเชื้อชาติและขอบเขตทางภูมิศาสตร์เพราะแม้แต่ชาวอินเดียหรือชาวเนปาล รวมทั้งชาวไทยอย่างผู้เขียนก็ได้เข้าไปไหว้พระ สวดมนต์ อยู่ในปริณทลอันศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ร่วมกันด้วยความเคารพศรัทธาโดยมิได้คำนึงถึง เชื้อชาติ สีผิว ถิ่นกำเนิดหรือภาษาพูด เพราะเราสื่อสารกันด้วยจิตใจอันอ่อนโยนที่หล่อหลอมด้วยพุทธศาสนาท่ามกลางปริณทล ลมพินอันศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้

แม้ว่าผู้เขียนจะยังไม่มีโอกาสได้ไปเยี่ยมเยือนทิเบตด้วยภาระด้านการงานหรือชีวิตส่วนตัว รวมทั้งความไม่พร้อมทางด้านร่างกายอันไม่สามารถต้านทานต่ออากาศอันหนาวเย็นและการแพ้ความสูงอันเป็นที่รำลึกอย่างน่าเกรงขามซึ่งบันทึกผ่านหนังสือเกี่ยวกับทิเบตเกือบทุกเล่มก็ตาม หากแต่ในช่วงที่ผู้เขียนได้เดินทางไปอินเดียและเนปาลร่วมกับกลุ่มผู้จาริกแสวงบุญที่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อไปสักการะพุทธสิ่งขะนิยสถานทั้งสี่แห่ง ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงพระอรหันต์ที่พุทธอนุชาว่าเมื่อพระองค์ทรงดับขันธปรินิพพานแล้ว หากมีผู้ปรารถนาจะถวายการบูชาหรือระลึกถึงพระพุทธองค์ก็ขอให้ไปยังสิ่งขะนิยสถานทั้งสี่แห่ง คือ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนาและปรินิพพานจะถือว่าเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต

นอกจากจะได้สัมผัสการสักการะแด่พุทธสิ่งขะนิยสถานแล้ว สิ่งพิเศษและน่าประทับใจไม่ลืมเลือนจนถึงทุกวันนี้คือ ได้สัมผัสการดำเนินชีวิตอันเรียบง่าย สมถะ ถ่อมตัว แต่ตั้งมั่นในศรัทธาต่อพุทธศาสนาอย่างแน่วแน่นของชาวทิเบตทั้งพระสงฆ์และผู้ที่เฝ้าเพียรแต่หมั่นงล่อภาวนา ปาฏิหาริย์บนมนตรา “โอม มณี ปัทเม หุม” ซึ่งเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์และเป็นมงคลต่อผู้ร่ำสวดอยู่เป็นประจำ บ้างก็เดินเวียนรอบศาสนสถานหรือปริณทลอันศักดิ์สิทธิ์พร้อมกับนับลูกประคำ 108 ลูก อันหมายถึงจำนวนของพระพุทธเจ้าในพุทธประวัติ ทั้งนี้ยังไม่นับผู้ที่ถวายสักการะแบบทอดกายถวายชีวิตแด่องค์พระศาสดา ด้วยการกราบอันถ่วงคประดิษฐ์ โดยใช้อวัยวะทั้งแปด คือ มือทั้งสอง ข้อศอกสองข้าง พร้อมด้วยสองเข่าและเท้าทั้งสอง เดินก้าวเท้าไปสามก้าว หดตัวลงกราบอันถ่วงคประดิษฐ์หนึ่งครั้ง ซึ่งผู้เขียนเคยพบเห็นด้วยตาตนเองมาแล้วที่พุทธคยาดินแดนแห่งการตรัสรู้และกุสินารา ซึ่งพระพุทธองค์ทรงดับขันธปรินิพพาน เห็นแล้วรู้สึกเลื่อมใส ตื่นตัน คล้ายน้ำตาจะไหลทุกครั้งเพราะศรัทธาเหลือล้น ที่พวกเขาทำในสิ่งซึ่งคนธรรมดาไม่อาจกระทำต่อเนื่องเป็นระยะทางยาวหรือกินเวลานานได้เพราะชาวทิเบตเชื่อว่า การกราบเป็นการสลายบาปกรรม สร้างสมบุญกุศลเพื่อความเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต มีคนกล่าวว่ามนุษย์เรานั้นใช้ออกซิเจนสดชื่นเข้าสู่ร่างกายเพื่อหายใจ แต่ชาวทิเบตนั้นทรมานต่อ “ศรัทธาไดออกไซด์” ฟังดูอาจจะรู้สึกขบขันแต่สำหรับคน “รักทิเบต” นั้นจะรู้ว่า คำกล่าวนั้นไม่ผิดไปจากความเป็นจริงเลยแม้แต่น้อย

มีคำกล่าวอย่างชื่นชมและประทับใจในศรัทธาอันมั่นคงของชาวทิเบตว่า พุทธศาสนาของทิเบตมิใช่เป็นเพียงความเชื่อแต่ได้หลอมละลายผสมผสานเข้าไปในชีวิตของพวกเขาอย่างแท้จริง กล่าวกันว่าเด็กเล็กๆ สามารถท่องมนต์ “โอม มณี ปัทเม หุม” ได้รวดเร็วเท่ากับเรียกชื่อบิดามารดาเพราะได้ยินตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ส่วนหญิงบางคนถักเปียเล็กๆ ถึง 108 เส้น ตามจำนวนพระพุทธเจ้าและในแง่มุมของศาสนา การสวดมนต์ในทุกกิจกรรมแต่ละช่วงเวลาของชีวิต แสดงให้เห็นพลังที่เกิดจากความศรัทธาในศาสนาเพื่อพิสูจน์ว่า สมาธิ และสติสามารถผสมผสานอยู่ได้ในทุกๆ ที่และทุกเวลาแม้จะอยู่ท่ามกลางความเจริญด้านวัตถุก็ตาม

นับแต่ครั้งแรกในช่วงหนึ่งของชีวิต ซึ่งได้เห็นชาวทิเบตนั่งชาย หินสี ลูกประคำ กระบอมนตรา สร้างความรู้สึกถึงอัศจรรย์ว่าพวกเขาเป็นใคร จนเมื่อเติบโตขึ้นได้เรียนรู้ สัมผัสทิเบตผ่านเรื่องราวในหนังสือก็ยิ่งสนใจใคร่รู้มากขึ้นโดยลำดับ ราวจนถึงโอกาสที่ตนเองได้เดินทางไปเยี่ยมเยือนอินเดียและเนปาล แดนพุทธภูมิซึ่งอยู่ท่ามกลางภูเขาสูงของเทือกเขาหิมาลัย ซึ่งมีบริเวณใกล้ชิดติดกับทิเบตบางส่วน ได้เห็นการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย สมถะ มั่นคงในศรัทธาต่อพุทธศาสนานิกายวัชรยาน รวมทั้งความเลื่อมใสต่อการถวายการกราบแบบอันถ่วงคประดิษฐ์ที่ทอดกายถวายชีวิตต่อองค์พระศาสดาแล้ว ยิ่งทำให้ผู้เขียนซาบซึ้งและตื่นตันใจไม่รู้ลืมคล้ายกับว่าทุกวันนี้ “ในโอบล้อมแห่งหิมาลัย...ซึ่งใจศรัทธาธรรม...ดามรอยทิเบต”

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา หงษ์ทอง. (2549). **เปิดประตูสู่เซี่ยงไฮ้**. กรุงเทพฯ : ร่วมด้วยช่วยกัน.
- _____. (2552). **แบกเป้ขึ้นรถไฟ...ไปหลังคาโลก**. กรุงเทพฯ : เพชรสำนักพิมพ์.
- เกรียงไกร กิตติรี (2550) **เนปาล จักรวรรดากลางอ้อมกอดของขุนเขา**. กรุงเทพฯ : เพชรสำนักพิมพ์.
- กฤษดาพรรณ หงส์ลลิตารมย์. (2549). **แสงจันทร์เหนือยอดสนกับความทรงจำอันงดงาม**. นนทบุรี : มูลนิธิพันดารา.
- ปรีชาวัน. (2552). **ทิเบต...คือขั้วมาลาในความทรงจำ**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- เพลงตามแม่น้ำร้อยสาย. (2549). **ใต้หมวกหิมะ**. กรุงเทพฯ : วงกลม.
- _____. (2550). **เดินเล่นบนหลังคาโลก**. กรุงเทพฯ : วงกลม.
- กุมรา แก้วศรี. (2550). **ใต้ฟ้าหลังคาโลก**. กรุงเทพฯ : ร่วมด้วยช่วยกัน.
- เรณู คุนทราช. (2550). **ศรัทธาทุกสิ่งอัน...ผ่านแดนพุทธภูมิ**. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- หญิงเหล็กและนายเอเวอร์เรสต์. (2550). **เที่ยวไม้อ้อทัวร์ ตีตัวตะลุยสิกขิม**. กรุงเทพฯ : ทิพย์ไทยอินเตอร์เน็ต.
- อาศิร จิตรไกรสร. (2549). **ท่องหลังคาโลก...ทิเบต**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- โอฬาร สุขเกษม. (2549). **เกาะรถไฟไปหลังคาโลก**. กรุงเทพฯ : บ้านการพิมพ์.
- Steingraber, E (1998). **Art A World History**. London : Dorling Kindersley